

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Nyolc éve mult

november 28-án Lederer Sándor halálának. Az évfordulót nem hirdette ünnepély, az elhanyagolt sírnál nem hangzottak hálás szavak, csak a nagy elnök hantjain napról-napra szaporodó „kövek” tanúsítják, hogy a zsidó tömegek nem felejtik el hervachatlan érdemeit. A Lederer Sándor iniciatívájából felépült templomok falán új vezérek nevét hirdeti márványtábla. Az élők gyorsan felejtik el a halottakat. Az évforduló előtt, nov. 19-én hitközségi vacsora volt, melyen Stern Samu hitközségi és országos irodái, valamint közsegkerületi elnök hosszabb beszédet szentelt hat éves e'nöki működése alkotásainak.

E beszámoló tanulságos volt azoknak, akik emlékezni tudnak. Nem hiányzott belőle egy mű sem, mely Lederer Sándor iniciatívájának, az általa megszerzett fontkölcsonnek, s a Kaszab Alacár és mások áldozatkészségének köszönhető létrejöttét. Nem hiányoztak a temp'omok, a gimnázium felépítése a kórház átalakítása. A figyelmes és jó emlékeztető hallgató könnyen észrevette az „idegen to'akart” e felsorolás hallatán. De nem hiányzott a Stern-éra első tényleges alkotása sem: az új a'apszabály, melynek alapján a képviselőtestületen kívülálló Stern Samu elnöké lehetett választani. Csakugyan, fontos és nagy alkotás. Nem hiányzott az új legyelmi szabályzat sem, s a „politikai” segédlelkész-titkárok kinevezése. Mindannyi fontos alkotás a vezéri központ adminisztratív minőségességének körülbástyázására.

Csak kevés pont maradt ki a beszámolóból. Nem hallottunk semmit a körzetek autonómiájának eldobásáról. Nem említette az elnök a rezsim „alkotásai” közt a zsidó polgári iskolák megszüntetését. Nem említette a hitközségek közti béke megbontását. Ezek pedig igazabban a Stern-féle rezsim „alkotásai”, mint azok a művek, melyeknek létrejötte körül a jó emlékeztető szemlélő bizonyosan megtalálja Lederer Sándor nevét, aki nem volt „vezér” elnök, de a legsúlyosabb időkben alkotó elnök tudott lenni.

Nyílt levél

Székely Ferencz udvari tanácsos úr Öméltóságához,

mint a Ferencz József Orsz. Rabbiképzőintézet vezérlőbizottsága elnökéhez

Méltóságos Uram!

Hosszabb idő óta figyelem Méltóságod felfogásának káros hatását a rabbiképzőintézetre. Mindaddig, amíg az intézetben a prófétákat és a szoltárokat taníthattam, beértem avval, hogy a Szentírás igazságszeretetének szörumával beoltsam, immunizáljam a rabbinövendékeket e fölülről jövő, elszomorító behatás ellen. Most, hogy Méltóságod, mint Stern Samu politikai bosszújának készsleges végrehajtója engem a tanítástól elűtött, más utat kell keresnem, hogy Méltóságod hatásának ártalmát enyhíthesem.

Föl kell tárnom, legalább részben, miként vét Méltóságod a gondjaira bízott rabbiképzőnek erkölcsi, tanulmányi és gazdasági érdekei ellen.

Méltóságod vezetésének káros voltát akkor ismertem föl legelőször, amikor Kecskeméti Lipótot kizárta a vezérlőbizottságból. Méltóságodnak jelöltje volt a vezérlőbizottsági tagságra s ezért, pusztán ezért, egy hosszú éven át nem érvényesített paragrafus ürügyén fölszólította Kecskeméti Lipótot, hogy mint nem magyar állampolgár mondjon le tagságáról: Az a Kecskeméti Lipót, akénél hűségesebb magyar szív nem dobog a román imperium területén, akit imájukba foglalnak az erdély-bánati magyarok, zsidók és nem-zsidók, az a Kecskeméti, aki a magyar rabbiképzőnek mindentől elismert büszkesége, dicsősége. Méltóságodnak ezt a lépését a rabbiképzőintézet derék tanárai akkor fájdalmas háborgással fogadták. A legközelebbi alkalommal, Kecskeméti Lipót szolgálati jubileumakor, tanártársaim fölszólítására oly üdvözlő iratot szerkesztettem, amelyben biztosítottuk, hogy mi, tanárok, mint zsidók, mint magyarok, mint a rabbiképzőnek

munkásai, őt mindenkép magunkénak valljuk.

Igy azután érthető, hogy a rabbiképzőintézet bibliai tanszékét most Guttman Mihály fiával, Guttman Henrikkel akarja Méltóságod betölteni. Guttman Henrik maga bizonynyal ártatlan azokban a küzdelmekben, amelyeket érette föllidéznek. De vajjon a magyar zsidóság jövődó irányítóinak nevelésére csakugyan épp oly idegen van hivatva, aki maga nem nevelkedett magyar rabbinak, magyar tanítónak? Vajjon magyar főiskolai tanszék betöltésére elegendő jogcím-e, hogy valakinek kisebb a magyar nyelvbeli készsége, mint legsőbbikéü övendékei?

De talán a magyar műveltségbeli hiányait egysúlyozzák egyéb tudományos érdemei? Ezekre az érdemekre élesen rávilágít a vezérlőbizottság jelölő értekezletének lefolyása. Guttman Henrik jelölésének támogatását Mahler Ede egyetemi tanár vállalta. Mahler avval támogatja, hogy neki Guttman Henrik egyik legkötünőbb hallgatója volt, s hogy értesülése szerint a boroszlói egyetemen kitünően állotta a doktori szigorlatot. Mahler tévedésnek, összetévesztésnek esett áldozatul. Guttman Henriket összetévesztette fivérével. Ellenben Guttman Mihály, ki az értekezleten tevékeny részt vett, jól tudta, hogy ez a fia magyar főiskolára sohasem járt, tehát Mahlert egyáltalában nem hallgathatta: jól tudta, hogy ez a fia nem Boroszlóban tett doktorátust, hanem, ahol könnyebb, Gießenben. Mindezt igen jól tudva Guttman Mihály megengedte, hogy a vezérlőbizottság Mahler téves tanúságának hatása alatt hozza meg a maga jelölő hatá-

rozatát, mely azóta már az illetékes minisztérium elé is került.

Ennek a megdöbbentő valóságnak a feltárásától csak egy aggodalom tartóztathatna engem: az az aggodalom, hogy a rabbiképzőintézet növendékeiben megrendül a tisztelet az intézet vezetősége iránt. Ámde vajjon ezek a tények, melyeket az ifjúság jól ismer, sőt egyes részleteiben jobban, mint magam, nem alkalmasak-e arra, hogy megingassák ezt a tiszteletet? Tanítványaim jóval hamarabb tudták, mint én, hogy Méltóságodék a rabbiképzőintézet óráit politikai szolgálatok díjazására tartogatták, osztogatták. Amikor Méltóságodék egyes beavatkozására, amelyre semmiképp nem volt illetékes, hiszen az órák elosztására egyedül az igazgató van hivatva, Guttman Mihály elvette tőlem a bibliai órákat, s odaadta a fiának, a tanuló ifjúság megindító ragaszkodással állott mellém.

Tudvalevőleg Stern Samu hadjáratot indított a nemesebb hagyományokon induló budai hitközség önállósága ellen. Ebben a hadjáratban elejétől fogva Méltóságod odaszegődött Stern mellé s odaszegődött Guttman Mihály is, a felekezeti sajtóban és pártülésen. Hozzám is érkezett fölszólítás, álljak vállalkozásuk szolgálatába. Lelkiismeretem nem engedte, megtagadtam. Már ékor megfenyegettek, hogy kirekesztenek a rabbiképzőintézet tanári karából. Hypokrisis tehát amit

hangoztatnak: Hellernek bűnhődnie kell, mert politizál. Mondom, merő hypokrisis. Valójában Heller lakol, mert a politikától tartózkodni kívánt, de semmiképp nem akart a Stern-politika eszközévé lesüllyedni, — viszont, mivel Guttman Mihály igenis ennek a politikának szolgálatába szegődött, csöbstől hull reá minden áldás. Méltóságodék kicsinyben Trianont játszanak, büntetnek és jutalmaznak. Megbüntetik a becseületet s megjutalmazák Guttman Mihály politikai szolgálatait, megjutalmazzák tanári állással s megjutalmazzák — jól tudják ezt tanárok és tanítványok egyaránt — egyéb ellenértékekkel is. Ezért ismétlem: Méltóságod vét az orsz. rabbiképzőintézet zsidó erkölcsi, tanulmányi és gazdasági érdeke ellen.

Mármost mi lehet Méltóságod válasza az én vádjaimra? Vagy az, hogy engem a részre nem hajló magyar bírótság elé idéz, ott vádjaimat megcáfolja, s engem elmarasztaltat, vagy pedig az, hogy eltávozik a rabbiképzőintézet vezérlobizottágának elnöki székből. Evvel tartozik a magyar zsidóságnak, az arculecsapott igazságnak, még önmagának is. Ez a legjelentősebb szolgálat, melyet a nagymultú rabbiképzőintézet jövődjének tehet.

Teljes lojalitással

Méltóságodnak további magyarázatokra is készen

HELLER BERNÁT

belül az ilyen „birtokbavétel” nem lehetséges. Ha azon kívül akarnak helyezkedni, akkor pedig mingyárt nyíltan erről is beszélhetnek. Ami a tisztviselői állásokat illeti, úgy bizonyos, hogy a zsidó tisztviselők tömeges kikergetésével lehetne új állásokat kreálni. Ez a folyamat már meg is kezdődött. Csak éppen azt nem látjuk, hogy kinek használna az egzisztenciák ily tönkretétele. Bizonyos, hogy a zsidó középosztály fiai „tömegesen” tódultak a magángazdaság felé, hisz az állami vagy az állam befolyásától függő állásokból rég teljesen kiszorultak s ezekről nem szól a statisztika. A magángazdaság volt az a terület, ahol a zsidó iniciatíva még szóhoz jutott és többek között kiépitette a háború utáni Magyarország új iparágait — amiért most meg is támadták a zsidó „gründolókat” a Turul gyűlésén. A magángazdaság sajátos területén azonban a kényszer nem tud élelet teremteni. A bevezényelt ifjak, ha nem tehetségesek, nem szorgalommal és gazdasági életrevalósággal látják el helyüket, hanem a hatalmas segítség árnyékában csak „egzisztenciát” akarnak, nem fogják a megtisztított vállalatokat felvirágoztatni. Ha pedig ezek a tulajdonságok megvannak bennük, úgy el tudnak helyezkedni kényszer nélkül is, legalább olyan jól, mint zsidó pályatársaik. Magyarországon semmiféle állás betöltésénél, a magángazdaságban sem előny a zsidó valláshoz való tartozás.

Hogy mennyire nem az, azt legelősebben mutatja a rengeteg állásnélküli zsidó ifjú, a töméntelen letört, megsemmisült zsidó egzisztencia. Tévednek a Turul ifjak, ha azt hiszik, hogy a zsidóknak Magyarországon monopóliumuk van a gazdasági jólétre. A zsidó nyomorúság nem kevésbé fojtogató, mint a keresztény magyarok nyomorúsága: a zsidók magángazdasági elvensége pedig a gazdasági élet körforgása révén száz meg százezer keresztény egzisztenciát alapozott meg. Nem lehet a magángazdaságot sebészi operációkkal átfórmálni. S ha a zsidók, akiknek ez az egyetlen terület adatott a kenyérkeresetre, a statisztika szerint is ott helyezkednek el nagyobb mértékben, azon sem esodálkozni, sem megbotránkozni nem lehet. A munkája után élő zsidó középosztályban legalább annyi a munkanélküliség és nyomor, mint a magyar polgári réteg egyéb felekezeti csoportjaiban is. Jobb lenne, ha a statisztikák állagsága helyett a magángazdaság szerves és felbonthatatlan összefüggésén, a társadalmi funkciói önkéntelen megoszlásán gondolkodnának azok, akik oly veszedelmes játékot űznek az elégedetlenség tüzeivel.

“Ne üsd a zsidót”!

Ezzel a vastagbetűs címmel jelent meg a Turul Szövetség ismert röpirata a zsidókérdésről. A röpirat tartalma részletesebb tárgyalásra került a Turul Szövetség ifjúsági ankétján, hol a „reformifjúság” politikai vezéralakjai fejtették ki álláspontjukat a zsidókérdésben. Ezen álláspont szerint nem az egyes zsidót kell verni, hanem a gazdasági életbe kell bevezetni a numerus clausust, mert a bankok, az iparvállalatok s általában a magángazdaság területén a zsidóság „numerus nullusa” kirekeszti a magyarságot, a kenyéradó egzisztenciákból. A röpiratban is, meg a Turulgyűlésen elhangzott beszédekben is statisztikai adatok vonultak fel, hogy a gazdasági élet egyes ágaiban a vezető állásokban és a tisztviselői állásokban általában hány százalék a zsidó.

A statisztika mindent bizonyít, de mindennek az ellenkezőjét is. Főlösképpen volna a látszólagos igazságság henyé és értelmetlen voltát bizonygatni, mely a statisztikai adatok mögött meghúzód-

dik. Mutassuk ki, melyek azok a területei a vagyon, befolyás és hatalom területeinek, ahol a zsidók országos népességük arányuknak öt százalékáig sem juthattak el? Vesztegezzünk a képtelenségre szót talán, mely abból indul ki, hogy az „igazságos” helyzet azt követelné, hogy a zsidók minden rétegben és minden foglalkozási ágba pontosan abban az arányban szerepeljenek, mint az ország nemzsidó lakosai: öt százalék földmunkás, öt százalék hitbizománytulajdonos? Nem vesztegethetünk sok szót e nyilvánvaló értelmetlenség taglalására. Rátérünk az igazi tárgyra: mit is akarnak voltaképpen a zsidóságtól?

A Turul új jelszava kettős irányú. Egyfelől a magángazdaság vezető állásait követeli a reform-ifjúság vezető egyéniségei számára, másfelől általában oly numerus clausus bevezetését, mely a tisztviselői állásokat venné el a zsidó tisztviselőktől. Az első jelszóval nem kell bővebben foglalkoznunk, hisz a Turul vérmes reményű ifjú vezetői nagyon jól tudják, hogy a magántulajdonon alapuló kapitalista társadalmon

Az egész lágymányosi körzet a budai előljáróság mellett

Kriszhaber Adolf hitközségi elnök és Schwarcz Samu körzeti elnök szenzációs beszéde

A lágymányosi templom alapköveté-
telének előestéjén, november 23-án este
megkapó ünnepség színhelye volt a bu-
dai hitközség Váli-utcai iskolájának tor-
naterme. A budai hitközség előljáró-
sága a lágymányosi templomkörzet elő-
ljáróságával együttes ülést tartott, amely
bensőséges manifesztációjá magasztos-
ult. Az ülésen a budai hitközség és a
lágymányosi körzet elnöke a szenzá-
ció erejével ható nyilatkozatokat vál-
tottak. Nyílt ülésen szorítottak test-
véri jobbot.

**A lágymányosi elnök ünnepélyesen
kijelentette, hogy a körzet egy-
értelműen, igaz szívvel odaáll a
budai hitközség vezetősége mellé,
teljes erejéből támogatja**

és ezzel természetesen megtagadja a
közösséget a fúziós akcióval.

Dr. Kriszhaber Adolf, a budai hit-
község elnöke nyitotta meg az együt-
tes ülést, emelkedett szellemű, klasz-
zikus közvetlenségű, szép beszéddel:

Tisztelt Együttes Ünnepélyes Ülés!
Kedves Hittestvéreim!

— Hírdetem Nektek az örömteljes
eseményt: Holnap d. e. 11 óraker ü-
nnepélyesen letesszük a budai izr. hit-
község harmadik templomának alapkö-
vét, hogy felépítsük a kelenföld-lágy-
mányosi hívek részére azt a templom-
ot, amelyet évtizedes sóvárgásuk
megkíván. (Éljenzés!) Ez

**a templom van hivatva a budai
zsidóságot testvéri szeretetben
összeiforrasztani,**

a hitközséget növelni és erejét fejlesz-
teni. A templomépítés mindenkor fel-
emelő ünnepség volt a zsidó hitéle-
kezetben, mert ez mindig érezte a jó-
tékony kihatását a lelkekre és szívekre,
abba mindig közös hálaimára, közös
öröme és — sajnos — közös gyászra
is gyülekeznek, hogy igaz testvérként
részt vegyenek egymás jó, vagy rossz
sorsában, bánatában, örömeiben. A zsi-
dóságnak ma az egész világon nincs
irigylendő sorsa és sajnos, a magyar
zsidóságnak sincs oka örvendeni a vi-
lág folyásán. Ha tehát elvéve akad
olyan alkalom, amely örömet válthat ki
belőlünk, ne habozzunk Testvérek, eb-
ből az örömből egész szívvel és tel-
jes lélekkel kivenni részünket, mert

**nincs nemesebb érzés, nincs tiszt-
ább újjongás, mint az, amely há-**

**lával telíti meg a szíveket, hogy
újra sikerül Isten dicsőítésére ál-
landó templomot emelni.**

— Hogy ezt az örömnünetet meg-
ülhetjük, azt elsősorban és legfőképen
a kelenföld-lágymányosi hívek és ezek
között is kiváltképpen a körzet érdemes
elnökének (éljenzés) az én szeretve
tisztelt Schwarcz Samu barátom áldo-
zatos, éveken át tartó buzgalmának és
fáradozásának köszönhetjük, aki ezal-
tal örök emléket emelt e körzet terü-
letén magának. De ne legyünk hálátla-
nok azok irányában sem, akik évtizedek
során élesztgették a hit összetartó ere-
jét a hívek körében, amíg ezek oly
erőre kaptak, hogy a templomépítés
eszméjét meg lehetett valósítani. Ilyen-
nek kell elismerni ennek a körzetnek
szerény alelnökét: Krámer Adolf urat
(éljenzés), aki már 25 év óta állott
igazi hittel a körzeti hitélet szolgálá-
tában.

— Midőn tehát örömnünetet ülünk,
a budai izr. hitközség képviselőtestülete
úgy találta, hogy legmáltóbbnak a kör-
zet iránti elismerését és háláját a temp-
lomépítés iránt tanúsított buzgó mun-
kálkodásáért, úgy tudja kifejezni, hogy
eljött ide, a kelenföld-lágymányosi kör-
zet székházába, hogy együtt ülje meg
ezt az örömnünetet a körzet vezetősé-
gével, s így adjon kifejezést az öröm
ézésének és részt vegyen a büszke-
ségében.

— Mi ez ünnepélyes ülésein kön ha-
tározatot nem hozunk és vitát sem foly-
tatunk, hanem csak együttes örömnün-
knek adunk kifejezést, hogy ez örömnü-
net megérhettük.

**Ápolni akarjuk ünnepi hangulat-
ban, azt az egyetértést és azt a
testvéri érzést, amely egyedül
képesített bennünket arra, hogy
templomot emelhessünk.**

— Adjunk közösen hálát a jó I-
stennek, hogy alkalmat adott ily év-
századokra szóló mű felemelésére és
hirdesse mindenkor a zsidó összetar-
tást, a zsidó testvériséget és a köl-
csönös testvéri szeretetet!

— Ebben a magasztos tudatban meg-
nyitom a budai izr. hitközség képviselő-
testületének és a kelenföld-lágymányosi
templomkörzet választmányának ünnepi
együttes ülését.

Ezután átadta a szót Schwarcz Samu
lágymányosi körzeti elnöknek, aki ál-
talános, feszült figyelem közben tett

szívbemarkolóan őszinte hitvallást a
testvéri egység mellett.

Tisztelt Díszülés! Mélyen tisztelt Höl-
gyeim és Uraim, kedves Testvéreim!

— Én is hálás köszönetet mondok
Önöknek, hogy ezen ünnepi ülésre meg-
tisztelték a körzetet és ilyen szép
számban jelentek meg. Én azonban ma
az ünnepségről beszélni nem óhajtok,
mert azt hiszem, hogy az utánam szóló
urak erről fognak beszélni.

**Az öröm, ami engem és az egész
budai zsidóságot érte — az, hogy
a hitközség elnöke, dr. Kriszha-
ber Adolf (Éljen!) békejobbját
nyújtotta, szeretettel nekem és
én azt hálásan — épp oly szere-
tetten — elfogadtam és viszonzom.
(Hosszantartó éljenzés és taps!)**

— Ennél fogva az én témám ma nem
más, mint a közöttünk felújuló régi jó-
barátság. Én azt hiszem, ha mi most
már kezét fogtunk és békejobbot nyuj-
tottunk egymásnak, akkor a kelenföld-
lágymányosi körzet előljárósága és vá-
lasztmányá nevében

**kijelenthetem, hogy a körzet vá-
lasztmányá és előljárósága kar-
öltve kíván a hitközség előljá-
róságával és képviselőtestületével
továbbra is dolgozni,**

mert ha valaha volt a békére és a
zsidó összetartásra szükség, úgy ma
kétszer inkább van. (Úgy van! Éljen!)
Én tovább megyek és bejelentem, hogy
a körzet minden tagja köteleessé-
gének érzi csatlakozni a hitközség
előljáróságának a templom építé-
sére irányuló buzgólkodásához, tá-
mogatásához és minden erőnkkel
azon leszünk, hogy azt elősegítsük,
hogy az mielőbb valóra válhassék.

— Engedjék meg, hogy kissé vissza-
térjek az ünnepségre. Meg akartam je-
gyezni, hogy hasonló ünnepség gondo-
latával a körzet már foglalkozott 6 év-
vel ezelőtt. Ennek bizonyítéka, itt, ezen
a telken levő 30.000 téglá, amelyet ak-
kor a híveknek áldozatkészsége ideho-
zott. Talán ez nem is egész ünnep,
csak chalemajd,

**az igazi ünnep akkor lesz, amikor
a templom felépült s felavathatjuk,**

hogy az én rövid beszédemet akkor folytathassam. (Éljen!)

— Most pedig kérem a Mindenható áldását, hogy templomunkat mielőbb felépülve láthassam, hogy aztán ne az utca zajában, hanem templomunk csendjének áhítatában imádhassuk az Ő szent Nevét. Adjta az Isten, hogy úgy legyen! (Hosszantartó taps és éljenzés)

Ezután dr. Szilárd Bertalan, a kör-

zet szertartásügyi előjárója vázolta a kelenföld-lágymányosi körzet keletkezelését és a templom építésére irányuló munkálkodását, majd dr. Benoschofsky Imre, a körzet főrabbija magasszárnyalású beszédben Isten áldását kérte a templomépitők munkájára és a hitközség minden tagjára, mely után az ülés dr. Kriszhaber Adolf hitk. elnök zárószavaival lelkes hangulatban ért véget.

nevezzen ki egy nemzetközi tekintéllyel rendelkező kiváló férfit, aki, mint annak idején Frithjof Nansen, az egyes kormányoknál sikerrel járhat el a menekültek érdekében.

A romániai zsidók

helyzete lényegesen romlott az utóbbi időben a tömeges „kilengések” miatt, melyeket az antiszemita izgatások hatása alatt követtek el mindenfelé az országban. Legutóbb a romániai zsidóság több vezető személyisége megbeszélésen jelelt meg Inceulet belügyminiszternél, ki előtt őszintén feltárták a zsidóellenes izgatások és zavargások szinte türethetetlen súlyosbodását. A miniszterre az előadottak láthatólag mély hatást tettek.

A Nemzeti Parasztpárt egyik vezére Madgearu volt pénzügyminiszter, a párt botosani kongresszusán élesen állást foglalt az antiszemitizmus ellen. Kifejtette, hogy a zsidók kiszorítását célzó jelszavak demagógikus követelések; a román faj igazi védelme a népegészség emelésében, a halandóság csökkentésében áll. A román faj érdeke nem az, hogy 14 milliónyi román háborút viseljen négy milliónyi kisebbséggel, hanem ellenkezőleg, a harmónikus együttműködés az ország összes lakósa között. A falvakat meg kell tisztítani a cuzista inváziótól, ez az igazi nacionalista kötelessége — mondta a volt miniszter.

Hervadhatatlan Lelki Jeruzsálem

Írta: E Lázár Franciska

*Ti szombatváro tiszta asszonyok,
Hajlékotokban gyertyafény lobog,
S ajkotokról zeng a Dávid-zsoltár:
Dicső Urunk, oltalmazónk Te voltál!*

*Feljött a vágyak esti csillaga,
Csodát üzent, ígért fuwallata,
És összegyűlt az ájtatos család,
Hogy üdvözölje Őt, a szent Arát.*

*Lobogjatok, ti lángok, itt az ünnep,
A lélek most a szent Igében csüng-*

[het...]

*Ha Isten népét szerzeszét is sórták —
Az égi kürtöt hallod már, a Sófárt?*

El nem merültünk, élünk... mily

[csoda!]

*Fohász hevéből építs, Jehova,
Szent liljomok, szelid rózsák felett
Hervadhatatlan Jeruzsálemet.*

*A földön rég nem áll az ősi Szentély,
Vedd lantodat, világon szét, hogy*

[zengjél:]

Mint alkonyfelleg mindig ujra száll

[fenn,

Virulj örökre, Lelki Jeruzsálem!

ZSIDÓ VILÁGKRÓNKA

Az anglikán egyház

legutóbb megtartott konferenciáján Chichester püspöke, Bell, határozati javaslatot terjesztett be a németországi zsidók helyzetéről. A javaslat felhívta a konferenciát, fejezze ki együttérzését a németországi zsidókkal súlyos szenvedéseikben és mondja ki, hogy a keresztény népek lelkiismeretének megnyilatkozásától várja a jelenleg Németországban folyó üldözés megszüntetését.

A konferencia elején az anglikán egyház legmagasabb főpapja, a canterburyi érsek elnökölt, aki maga is legmélyebb együttérzését fejezte ki a német zsidókkal. Utána az egyház több főpapja beszélt hasonló értelemben. Az ülés vezérszónoka Dr. Hendon, Durham püspöke volt, ki nagy beszédben mutatta ki a nemzeti szociálista antiszemitizmus embortelenségét és a faji teóriák alaptalanságát. Őres agyrém, hogy a zsidó leszármazásában méreg van, melytől óvakodni kell — mondotta. A zsidó maga is kevert faj, éppúgy, mint a német; kevertebb alig lehetne. A zsidók üldözése súlyosan meggyalázza a német nép méltóságát.

Az egyik szónok, Lord Hugh Cecil, a konferenciának Németország iránti barátságát hangsúlyozta: a konferencia nem akar bíraskodni a német nemzeten, mondotta, de meg kell állapítani, hogy a mostani módszerek fenntartása súlyos ártalmára van az angol és német nép közötti kölcsönös jóakaratra.

A konferencián résztvett Dawis, Németország plymouthi alkonzulja is, ki ellenindítványt adott be. Beszédét a konferencia alig akarta meghallgatni s végül alig néhány ellenkező szavazattal Bell püspök határozati javaslatát fogadták el.

Nem ársaság, mint elbocsájtási ok

Az oberhauseni munkügyi bíróság nemrég foglalkozott egy elbocsájtott német zsidó alkalmazott pörével, akit a szerződés szerint csak szeptember 30-án lehetett volna háromhavi felmondással elbocsájtani, de munkaadó azonnali hatállyal kitették, mert a nemzeti szociálista Munkafront tiltakozott alkalmazta-

tása ellen. A bíróság megsemmisítette az azonnali elbocsájtást és a vállalatot kötelezte a szeptember havi fizetés megtérítésére; az alkalmazott ugyan nem tarthat igényt felmondási időre, de állása csak a legközelebbi szerződés szerinti terminuskor, 1936. szeptember hó 30-án lesz megszüntethető. Az ítélet indokolása a birodalmi munkaügyi bíróság több döntésére hivatkozik, melyek szerint a nem-ársaság nem ok az azonnali hatállyal való elbocsájtásra. Ha az üzem érdekében szükségessé válik a zsidó alkalmazottak eltávolítása, úgy ezeknek a felmondási időre vonatkozó fizetés mindenetre kijár.

E döntések igazi jelentősége abban áll, hogy rávilágítanak azoknak a zsidó magánalkalmazottaknak a helyzetére, akiket most a Német Munkafront és a nemzeti szociálista párt nyomására tömegesen bocsájtanak el állásaikból. Ezek a szerencesetlen emberek semmi védelemben nem részesülnek; csak a felmondási időre járó fizetésüket kapiák meg, sokszor azt is csak hosszadalmas pereskedés után.

A Nemzetközi Menekültügyi Hivatal megszüntetése.

A Népszövetség menekültügyi főbiztosa James G. MacDonald lemondott állásáról. A hivatal december végén megszűnik. MacDonald a Népszövetség januári tanácsüléséig folytatja tovább működését, ekkor azonban a menekültek ügyét egyenesen a Tanács kezébe fogja letenni. MacDonald kijelentette, hogy a Tanács feladata annak a körülbelül harmincezer embernek letelepítése, akik most hontalanul vándorolnak Európa országaiban, s kikhez a jövőben még mintegy félmillió kivándorló fog hozzájárulni. A főbiztos e becsülésében nyilván a németországi zsidók tömeges kivándorlására gondolt, melyet szinte elkerülhetlenné tesz a Harmadik Birodalom faji politikája.

A Menekültügyi Hivatal megszüntetése egyben beismerése a Népszövetség égisze alatt álló menekültvédelem teljes esődjének. James MacDonald azt a megoldást ajánlja, hogy a Népszövetség

„Emberről – emberre“

Vasárnap, november 24-én érdekes csemény tanúi voltak a nyolcadik kerület zsidó hitközségi tagjai. Előzetesen körlevélben hívták fel őket, hogy el ne mulasszanak e fontos aktusnál ott megjelenni. Az aktus színhelye a Sip utcai hitközségi székház volt; s onnan a körlevél szerint nem maradhatott el egyetlen nyolcadik kerületi zsidó sem, mindenkinek ott kellett lenni, hogy „kérésével alátámassza a hitközség elnökének elhatározását, hogy felépíti a nyolcadik kerület új templomát.“

A felhívás nem volt elég világos. Kérést kell az elnök elé terjeszteni, minden egyes jözsefvárosi zsidónak külön-külön, hogy hajtsa végre, amit elhatározott, vagy azt kell megköszönni, hogy most, utólag, jóváteszik a már Lederer Sándor idejében a jözsefvárosi templom céljaira megszavazott 300.000 pengőnek más templom céljaira való felhasználását? (Közbevetőleg megjegyezzük: magában semmi szavunk a Bethlen-téri templom ellen, mert minden templomépítést csak helyeselhetünk. Csak éppen azzal nem dicsekedhet a Sip utca, hogy a korábbi határozat megmásítása révén éppen a legkonzervatívabb körzet maradt templom nélkül.)

Azokban hagyjuk e megfejthetetlen kérdéseket. Az ülés lezajlott s azon részt is vett vagy ötven jözsefvárosi hitközségi tag. Az üres helyeket a hitközség alkalmazottai töltötték meg. S itt kiderült rövidesen, miért kellett a hitközség elnökének „elhatározását“ kérésrel alátámasztani. Stern Samu, a hitközség, az Országos Iroda, stb. elnöke, beszédet tartott, melyben alaposan kiaknáta a templomépítés kilátásait. A templomépítés ugyanis — melyre a pénz még nincs előteremtve — elsősorban, kortes-ígéret; arra szolgál, hogy a választás előtt lecsillapítsa a jözsefvárosi hitközségi tagok ellenzéki hangulatát. És végre is ez a cél mindennél fontosabb. Oly fontos, hogy a többszörös elnök, ki önmagának is elnöke, lángoló szavakkal hívta fel a nyolcadik kerületi híveket tartsanak össze, forjanak eggyé valamilyen a veszélyeztetett pozíció megmentésére. A veszélyeztetett pozíció nem a zsidóságnak. E pozíció nem a vallás-erkölcsi hűségé, sorainkon belül, nem ifjúságunk küzdelmes egzisztenciájáé, a kenyérért vívott harcban. E pozíció Stern Samu legfelsőbb irányító és vezéri pozíciója, melynek megtartása ma önérdék s minden közös zsidó érdek előtt jár.

„Emberről-emberre“ kell mennie az agitációnak, szólt az elnökök elnöke, hogy ezt a pozíciót megvéddessük.

„Emberről-emberre“, nem az ingadozók visszatérítéséért, nem a gazdasági antiszemitizmus által szorongatott egzisztenciák megmentéséért. „Emberről-emberre“ — nem az erkölcsi, vallási tekintélyek megerősítése érdekében; nem az ifjúság megerősítése, zsidó tudatosságra nevelése ez a nagy cél, ilyesmiért nem fordult az elnökvezér személyesen a

zsidó hitközségi tagokhoz. Neki csak egy cél fontos, az a cél, melynek az új Szervezeti Szabályzatban is minden erkölcsi spontánitást és minden valási tekintélyt alárendeltek: a vezéri pozíció körülbástyázása. Ezért kellett összehívni a templomépítés jelszavával a jözsefvárosi híveket. Csak ezért minden agitáció: emberről-emberre...

Stern Samu

1. sz. programmbeszéde

Programmbeszéd? Vajjon?!

Annak mondható-e az a beszéd, amelyben a magyar zsidóság mai helyzetében a Mussolininak adresszált köszöneten kívül csupán ezekről van még szó: 1. Az utolsó hat év „alkotásai“. 2. A Palesztina-kérdés és a cionizmus. 3. A választójog.

Elismerem, hogy a Pesti. Izr. Hitközség elnökljelöltjének programmbeszédében lehet ezekről szó. Sőt hajlandó vagyok azt is koncedálni, hogy ezekről a kérdésekről, nemcsak lehet, de kell is, hogy szó essék. Azonban, jó uram, azonban... Más mondanivalója nincs?! Ez az egész? És ennek ellenében azt méltóztatik kívánni, hogy a Pesti Izr. Hitközség öntudatos, gondolkodó választópolgárai Ön mellé álljanak és Önre szavazzanak? Hát kérem, beszéljünk egy kicsit a dologról, de nyíltan és objektíven.

Az elhangzott programmbeszéddel kapcsolatban szó lehet először arról, ami a beszédben van. Másodszor arról, ami a beszédben nincs. Benne vannak először az „érdemek“, az „alkotások“. Én nem tudom szokás-e és hogy Kultúreurópa hagyományával és gondolkodásmódjával összeegyeztethető-e az, hogy valaki a maga érdemének tudjon be olyan dolgokat, amiknek kezdeményezésében, létrehozásában és megteremtésében, személy szerint, vajmi kevése része volt? Mert az, hogy egy hitközségi elnök tűri és nem akadályozza meg, hogy pl. az Országos Magyar Múzeumegyesület létrejöjjön, hogy különböző szabályzatok kidolgoztassanak, hogy bizonyos kulturális és vallásos előadássorozatok (néhány naiv és lelkes ember jóvoltából) megtartassanak, stb. stb., hogy ez még nem „érdem“ és

nem „alkotás“ és legkevésbé az elnök alkotásai — vitás nem lehet. És ha ezeket a „pozitívumokat“ a nagy felsorolásból levonjuk, vajjon mi marad? Szomorúan és lesújtottan kell megállapítanunk, hogy bizony — megmondani sem tudjuk. Hiszen, ami igazán alkotásszámba mehetne, azt legfeljebb befejezték, de a kezdeményezés nem tőlük származott, vagy olyasvalami volt, amit mások kezdeményeztek és ők nem akadályozták meg, vagy legfeljebb engedték, hogy megvalósuljon. Tessék azonban csak egyetlen egy olyan komoly, megfogható és megmutatható alkotást mondani, amely a kezdeményezéstől a megvalósításig az ő alkotásuk lett volna! Úgy érzem, ha ezt kívánnók, nagy zavarba jönnének. Ellenben, ha a fair play elvénél fogva a mérleg követel-oldalával szembeállítjuk a tartozik-oldalt, akkor bizony meg kell mondanunk, hogy pl. a „két új elemi iskola“ pozitívumával szemben, (amelyek különben sem tekinthetők „új iskoláknak“, hiszen nem egyebek a régi iskola egyszerűen kihelyezett osztályainál), ott van a nagy negatívum, a két életképesnek bizonyult polgári iskola megszüntetése, azután ott van a körházi ápolás teljes ingyenességének (még a legszegényebbek számára is) illuzóriussá válása, a hitoktatásnál érvényesült főtthikári nepotizmus, a komoly vallás gondozás színvonalon alul maradás, a kitérések szaporodása, az ifjúság jövőjének és jelen nagy problémáinak elhanyagolása, a numerus claususnak változatlan főállása, a zsidóság elleni társadalmi és gazdasági intézkedésekkel szemben a hitközség rezignált passzivitása, a zsidóság értékes szellemiségi rétegének teljes háttérbe-

Zsargon zene és ének! külföldi turnéjáról visszazérkezett Kardos Géza szalon zenekara

esténként a Fränkel-étteremben hangversenyez

A kis Rosner énekel. Zsidó étel-különlegességek és elsőrangú italok. Károly-körut 3/a. Asztalrendelés: 37-2-57 és 34-5-02.

szoritása és emiatt való elkedvetlene-dése, stb. stb., minderről még csak annyit sem tart az elnök programbeszéd szükségesnek megmondani, hogy valamivel megokolná legalább, miért nem történt ezekben a kérdésekben némi megnyugtató kezdeményezés. Remélhető-e hát Stern Samu, hogy azok a gondolkodó zsidó választók, akiknek mindez élő és égető probléma, egyszerűen csak az ő dicsősége kedvéért le fognak rá szavazni és erkölcsi felelősségérzésük elnyomásával a maguk lelkiismeretének szavát el fogják hallgat-tatni?!

De még kevésbé számíthatnak erre az elnök táborában lévők akkor, ha a „nagy programbeszéd” másik két témáját vesszük kissé szemügyre. A „palesztinai szociális és karitatív munka” kérdésében megint, mint a saját akció-jának eredményére hivatkozva az elnök arra, hogy „több mint húsz ezer pen-gőt gyűjtött” németországi zsidó gyer-mekek palesztinai elhelyezésére. Ezzel szemben a mi értesülésünk az, hogy ezt a 20.000 pengőt sem a hitközség elnöke, hanem túlnyomó részben egy németországi zsidó nő gyűjtötte, aki páratlan lelkesedéssel és önzetlenség-gel vetette rá magát erre a munkára és aki a nagy sikert elsősorban a maga egyéni szuggesztivitásának kö-zönthette. Ami pedig a cionizmussal szemben való állásfoglalását illeti, tel-jes higgadságunk és objektívitásunk megőrzése mellett is meg kell állapítanunk, hogy a Pesti Izr. Hitközség elnökéhez még a választási kampány fel-fokozott izalmában is illett volna annyi objektívítást és lojalitást az el-lenfelelivel szemben megőrizni, hogy ne fogjon rájuk és ne tulajdonítson nekik olyan nézeteket és olyan álláspontot, amilyeneket nemcsak nem hirdettek és amelyekre nemcsak egy szavuk sem utalt soha, hanem amelyeket éppen ellenkezőleg ők maguk is mindig per-horreszkáltak. Ez több oknál fogva sem illett a Pesti Izr. Hitközség elnökéhez. Először, mert ő maga is tudta, kellett tudnia, hogy a magyarországi cionis-ták soha nem törekedtek a zsidóság-nak nemzetiségként való elismerteté-sére, másodsor, mert mostani „néppárti” programjuk sem értelmezhető így félre, ha csak nem szándékosan és rossz-akaratóan, harmadsor, mert a Zsidó Néppárt idejében, még a programbe-széd előtt, azonnal a felekezeti kor-mánypárti sajtó ferdítései után éppen az elnökhöz frott levélben tiltakozott a szándékos és rosszakarató belemagy-arazás ellen. De nem tartottuk illő-nek és lojalisnak az elnök részéről a cionisták, illetőleg a „néppárt” elleni

támadást azért sem, mert mi igenis tartjuk az elnököt annyira intelligens és olvasni tudó embernek, aki megérti, hogy a „néppárt” elnevezés itt nem jelenthet mást, mint népies, demokrati-kus hitközségi politikát. Meg kell ál-lapítanunk, hogy állásához méltóbb, személyileg pedig előkelőbb és zsidóbb magatartás lett volna, ha a bogáncs-dobás és megcsúfolás helyett ilyesmit mondott volna: „Tudom, hogy nevük-kel demokratikus követelményekre utalnak, de én...” stb. Kár, hogy ezt nem így csinálta...

Van most aztán még egy szavunk a továbbiakra is! Megint csak azt kell mon-danunk, hogy nem illik a Pesti Izr. Hit-község elnökéhez, nem illik ilyeneket mondani: „Figyelmeztetem ezeket az urakat, ne játszanak a tűzzel, mert ha bekövetkeznék az, amit Isten segítségével el akarunk hárítani, hogy a magyar zsi-dóság feje fölött kigyulladna a tető, ezért elsősorban ők lennének a felelősek.” Nem illik ezeket mondani, mert ha nem tudja elhárítani azt, hogy évről-évre újra meg újra beverjék néhány zsidó diák fejét, ha nem tudja megakadályozni, hogy békés zsidó mérnökökét és más alkalmazotta-kat kikergessenek állásaikból azért, hogy azokat protekcióknak adják át, ha nem tudja megakadályozni azt, hogy a törvényesen felvett diákok az egyete-mekről kizavartassanak stb., stb., akkor ne láttasson rémeket, amelyeket ő fest de ha Isten ments rá kerülne a sor, bizo-nyára nem tudna elhesegetni, de különö-sen ne láttasson rémeket ott, ahol nin-csenek, ahol a kormány ereje és aka-rata, nem pedig az ő intervenciója, ilyeneket előtörni úgy sem engedne. A kormánnyal szemben sem lojális dolog, róla a zsidó tömegekkel ilyet elhitetni akarani.

Utóljára hagytam a választójog kér-dését. Mi megértjük, hogy Stern Samu nem akar demokratikus választójogot. Megértjük, de az ő helyében szégyel-nők bevallani, mert ez nyílt beisme-reése annak, hogy tudja, hogy a töme-gek ellene vannak. Ismerjük már a „felelőtlen elemek” emlegetését! Rossz klisé! Ki fogja elhinni, hogy ez helytálló érv akkor, amikor a nagy politikában: más felekezetek közelében igenis ve-szélytelen az „általános, titkos”! Nem gondolja Stern Samu, hogy éppen abban kell felelőtleniséget látni, hogyha valaki a zsidóságot többségében, mint megbizhatatlan, felforgató elemet állítja a világ elé! Nem alaptalan és oktalan beállítás ez, nem bűn a zsidóság ellen?! Azt mondja Stern Samu, kérdezzük meg a politikusokat, hogy nem más választójogot kíván-e a pártpolitika és mást a hitközségi politika? Hát ezen-

nel megkérdezzük. Megkérdezzük Vészi Józsefet, Sándor Pált, Fábrián Bélát, Vázsonyi Jánost, Glücksthal Samut, Láng Lajost, sőt Dési Gézárt is és a többi mind, így van-e, és ha igen, merik-e ezt az igent a nagy tömegek előtt, mint politikusok is hirdetni?

Különb is a szavakkal való frivol játék a választójog és a szavazási le-hetőség legázsiaibb módja mellett azt mondani: „ha meg tudják maguknak a többséget szerezni, mi készséggel félre állunk!”

Am lássuk! Biztosítsák a teljes titkos ságot és meglátják, még a mai választójog mellett is módjuk lesz „készség-gel félreállni”.

A berlini olimpiai játékok ellen

Az a mozgalom, mely az 1936. évi olimpiai játékok színhelyének Berlinből más városba történő áthelyezése érdeké-ben inculat, egyre nagyobb méreteket ölt. Különösen erős ez a mozgalom az Egye-sült Államokban. Így az USA amatőr-jeinek egyesülete még mindig nem dön-tött a részvétel kérdésében, pedig elma-racása az Egyesült Államok visszavonu-lását jelentené, tekintettel arra, hogy az olimpiáson csak amatőrök vehetnek részt már pedig ez az egyesület adhat egyedül amatőr atlétának indulási enge-gedélyt. Ugyan ilyen állásponton vannak a főiskolai sportolók is, melyek egyesüle-tei közül Harvard, Boston és Columbia képviselői szintén a részvétel ellen nyi-ltakoztak.

Ezzel szemben érdekelt oldalról vi-lággá kúrtóik, hogy a német olimpiai team-nek zsidó tagjai is lesznek, így He-léne Mayer a vívás női világbajnoka és Bergmann kisasszony, a magasugrás világbajnoka. A valóságban Heléne Mayer, aki kénytelen volt a német események folytatásáért Amerikába kíváncsiolni és most tanárnő egy kaliforniai collegeben, visszautasította a német olimpiai vezetősé-g meghívását azzal az indoklással, hogy csak akkor hajlandó a német színeket az olimpiáson képviselni, ha ugyan-ekkor megadják számára mintazokat a polgárjogokat, melyektől a nürnbergi tör-vények a német zsidóságot megfosztották.

Az olimpiai játékokon való részvétel ellen nyilatkozott az amerikai katolikus klérus több kitünősége is ugyan csak sok holland atlétaik klub és néhány napja jelent meg az osztrák katolikusok hiva-talos lapjának az a felhívása, mely abból az alkalomból, hogy Göbbels le akarja törletetni a zsidó hős; halottak neveit az emléktáblákról, ugyan csak bojkottot kö-vel.

Győztek a kőbányai autonómisták a vasárnapi előljáró-választáson is

Egy kommuniké-gyár rejtelméből

A „Zsidó Élet” legutóbbi számában részletesen beszámolt a kőbányai hitközség elnökválasztásának lefolyásáról és annak várható következményeiről. A kőbányai autonómisták tudvalevően a szó szoros értelmében a választás előestéjén állítottak jelöltet László Gyula igazgató személyében, aki megsemmisítő többséggel győzött a pesti fúziósok jelöltje ellenében.

A fúziós központ természetesen nem tudott egykönnyen belenyugodni ebbe az újabb kudarcba, amely egyébként fátumként üldözi a fővárosi hitközségek beolvasztására indított erőszakos akcióijában. A szépségflastrom szállításával saját külön kommuniké-gyárát bízta meg, mely aztán az összes felekezeti lapokat elárasztotta olyan irányban megfogalmazott kommunikékkel, mintha ez a kétségtelen vereségük tulajdonképpen fényes győzelmi lett volna, ráadásul pedig a Boschán-féle interjú alkalmával rájukbizonyított recept szerint olyan interjú tulajdonítottak az új kőbányai hitközségi elnöknek, mintha direktre csak azért vállalta volna az elnökséget, hogy mielőbb prezenztálhassa hitközségét tetszésszerű rendelőzésére a pesti hitközségnek.

A választ maga László Gyula adta meg a kőbányai hitközség október 24-én tartott közgyűlésén, amelyen elnöki székét elfoglalva hitet tett az autonómia mellett és programjával vallotta, hogy a pesti hitközséggel kötött gazdasági együttműködés hátralevő ideje alatt igyekezni fog hitközségét olyan gazdasági helyzetbe hozni, hogy az külső támogatásra nem szorulva élhesse autonóm, önálló életét. A közgyűlés nagy lelkesedéssel fogadta az új elnök programját, majd megválasztotta a képviselőtestület és a választmány tagjait, túlnyomó többségben az autonómisták jelöltjeinek adva a mandátumot. A közgyűlés egyben a lemondott Boschán Arthúr hosszú elnökösködése alatt szerzett érdemeinek elismeréséül és hálás megbecsüléséül díszelőkké választotta.

December 1-én, vasárnap ült össze a választmány, mely egyhangulag autonómistákból alakította meg az új előljá-

róságot. Elnökhelyettesé Krecs Dávid bornyakkereskedőt választotta meg, aki kezdettől fogva az autonómista mozgalom lelke volt. Szertartási előljárók lettek: Neubrunn Lipót és Fodor Miksa,

iskolaügyi előljárók Erdős Ármin és Balázs Jenő, pénzügyi előljáró: Kovács Gyula, gazdasági előljáró: Frischmann Imre, jótékonyági előljáró: Demény Hugó, kultúrelőljáró: Dr. Sági Ferenc, jogügyi előljáró: dr. Székely Soma, ellenőrök: Salgó Gyula és Gergely József, az adókvetó bizottság elnöke: dr. Farkas Zoltán, a felszólamlási bizottságoké Dr. Ehrnthal Aladár és Katona Ferenc.

„A templom ellen”

Miért éppen az iktatószámra kíváncsiak?

A „Zsidó Élet” olvasói előtt eléggé ismeretes az a szomorú manőver, melyet a budai unifikációs front egyes elvakult alvezérei a lágymányosi templom ellen indítottak. Nem akarjuk ezt a fájdalmas ügyet, mely szégyenpírt kerget minden józanul gondolkozó zsidó arcába, újból kitergetni. Csak arra kell még egyszer rávilágítanunk, hogy mi csoda csürész-csavarással dolgozik az unifikáció sajtója és agitációs gépezete.

A tényállást megírtuk. Egyesek az unifikáció vezérkarából beadvánnyal fordultak a székesfőváros polgármesteréhez, azt bizonygatva, hogy a mostani budai zsidó hitközség nem lesz képes tempomát felépíteni; ezért arra kérték a polgármestert, hogy ne fogadtassa a templom telkének már elhatározott átadását. Ez letagadhatatlan tény. E tény következtében maradt el a telek átadása október 30-ra, aminek következtében az egész építkezést halasztást szenvedett és a hitközséget anyagi kár is érte, mert a szép időt nem lehetett kihasználni. A főváros illetékes urai, kik előtt ez a beadvány ismeretes volt, annak tartalmáról a valósághoz híven, informáltak a budai hitközség vezetőségét. A budai hitközségnek természetesen sikerült kimutatnia, hogy egyesek alaptalan manőveréről van szó csupán; ekkor kellett egy előkelő állású úr részéről azt a keserű megjegyzést hallaniok: „Tudják-e már az urak, hogy miért van antiszemitizmus?” — Mindezeket pedig már megírtuk, a visszhang pedig, melyet leleplezésünk keltett, szinte még kínosabban világítja meg az unifikációs mesterkedők harci módszereit, mint maga a támadás a templom ellen.

Természetesen letagadták a tényeket. A hitközség pénzén megszanált hivatalos orgánum nagyhangon „képtelen valótlanúság”-ról, „visszataszító korteskedésről” beszélt és „súlyos szavakkal” bélyegezte meg híradásunkat. Másik, könnyedebb hangon szerkesztett felekezeti lapársunk szende naivitással csak annyit kérdezett, hol az iktatószám? Ezzel alaposan rávilágított az unifikációs stratégia módszereire.

Valóban: hol az iktatószám? Ez itt a kérdés s nem az, hogy valóban akadtak-e oly elvakult hívei az unifikációnak akik ezt a módszert, a templom elleni aknamunkát, sem tartották céljaikhoz méltatlannak. Másfelől az sem volt egyetlen fogás, hogy a méltán megdőbent budai hívek számára röpviet adtak ki s ezen két unifikációs alvezér kijelentette, hogy ők nem adtak be semmiféle beadványt e tárgyban. Ők is valótlan-ságot emlegettek, de elég óvatosak voltak rágalmazásról, sajtóperrel nem beszélni.

Hát megmondhatjuk most már mindazoknak, akiket illet; a nagyhangú cáfolatok önmagukat cáfolták meg. „Képtelen valótlanúság”-ról, „visszataszító korteskedésről” azok beszélnek, kiknek mindezekről mélyen hallgatniok kellene. A tényeket elmondtuk. Ha nagyhangú handabandázással nem provokálnak, a személyeket kíméltük volna. A beadvány szerzői: dr. László Áron ügyvéd, Bíró Lajos ny. járásbíró és társaik; kelte, 1935. október 22. Iktatószám nincs, mert egyenesen a polgármesterhez intézett levél formájában adták be: később — persze már csak akkor, mikor felsültek a mesterkedésükkel — vissza is vonták. Ennek a beadványnak tartalma kivonata annak a petíciónak, melyet László Áron szerkesztett s melyet a VI. községkerülethez intéztek a templomépítés ellen; tartalma megjelent az „Egyenlőség”-ben is, ahol az érdeklődők mindenkor el is olvashatják. Csak azt felejtette el közölni az „Egyenlő-

NEUWIRTH TESTVÉREK

óras és ékszerészek

Budapest, VI. ker., Király ucca 28.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst díszítványok,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy választé-
kban

ség", hogy a beadványt az unifikációs front egyik befolyásos embere vitte el a polgármesterhez, ahol sikerült is elérnie, hogy az építési engedély kiadását és a telek átadását felfüggesztették. Ennek az aknamunkának hatásaképpen maradt el a telek kitűzése is november 11-ig, alaki okok miatt. Beigazolást nyert továbbá, hogy az átadás és az építési engedély megakasztását a pesti hitközség részéről is forszírozták, amit a főváros illetékes urai azután közöltek azokkal, akik budai részről az építés érdekében jártak el.

Ime: ezek az unifikációs front módszerei. Ez az aknamunka s az utólagos mosakodás magukban is megmutatják: kik azok, akik korlátlanul akarnak rendelkezni a pesti, a budai és a vidéki zsidóság erkölcsi javai felett. Itt nem Pest és Buda közötti konfliktusról van szó. A pesti zsidóság nagyon jól érzé, hogy nem méltó helyére a pesti vezetőség, mely ily aknamunkához, templom elleni aknamunkához nyújt segédkezet. Most már látják olvasóink, miért nem beszéltek a nagyhangú cáfolatok sajtó-

peről; most már látják miért kérték az iktatószámot azok, akik nagyon is jól tudták, hogy az általunk leleplezett irat iktatószám nélkül indult útjára. Ez a cinizmus mélyen jellemzi az unifikáció sajtóját.

Végezetül csak ennyit: a félhivatalos Sip-utcai orgánium szerint a budai templom alapkövetelénél Alapi Béla unifikációs alvezér kapta a legtöbb gratulációt, mert az Ő agitációjának köszönhető, hogy a budai hitközség vezetősége kezébe vette a templomépítés ügyét. A tények kelőképpen megvilágítják a „gratulációk” értelmét. Talán választának az unifikációs urak a dicsőség jogcímei közül, hogy egyik ne találja rontani a másikat. Ha László Áron úrnak és társainak sikerült volna elgáncsolniok a templomépítés ügyét, a Sip-utcai lap és az egész unifikációs tábor triumfált volna. Most, hogy aknamunkájuk nem sikerült, ki akarják sajtóítani maguknak azt az eredményt is, melyet áskálódásuk ellenére sikerült elérni. Ez talán kissé mégis sok volna „kövednek”. Nem gondolják az urak?

polgármesterének képviselőjében beszél.

— Örizzük a hitet — mondja — mert a hit a lélek poézisa, Kempelen tanácsnok megbízásából Kollin Móric műszaki főtanácsos kéri Isten áldását a kegyes műre.

Stern Samu, az Országos Iroda elnöke szól utána:

— Legyen ez a templom — mondja eme't hangon — nemcsak a vágyaknak, hanem a beteljesüléseknek temploma,

Vida Jenő felsőházi tag, Szántó Jenő, az Országos Iroda alelnöke után Petracsek Lajos, a kerület országgyűlési képviselő teszi meg a kalapácsütést az alapkövön e szavak kíséretében:

— Legyen őke a földön az emberek között!

Percig harsog az éljen a mai időben oly aktuális avató szavak után. Becsey Antal orsz. képviselő után dr. Bartha főtanácsos Ferenczy Tibor főkapitány nevében veszi kezébe a kalapácsot, majd egymásután következnek: Dr. Stern Em'li, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezérigazgatója, dr. Kabakovits József, dr. Vázsonyi János orsz. képviselő, dr. Benoschofsky Imre főrabbi, Schwartz Samu lágymányosi körzeti elnök, dr. Vidor Pál rabbi, Baracs Károlyné, a Budai Nőegylet elnökhasszonya, Nagy Andor előljáró a Pesti Izr. Hitközség képviselője, dr. Kálmán Ödön kőbányai főrabbi, Biró Géza min. tan., a budai Chevra elnöke, Steiner Mór korm. főtanácsos, a Pesti Chevra Kad'sa előljárója, dr. Neumann József óbudai főrabbi, dr. Berényi Sándor, a budai Izr. Menhely Egylet elnöke, az óbudai Chevra képviselője. Krámer Adolf lágymányosi körzeti alelnök, dr. Dénes Lajos főigazgató, a Pesti Izr. Nőegylet, Fellner Leoné, az V. ker. Nőegylet nevében, ezután sorban a budai előljárók: Katona Gyula, Auer Róbert, dr. Kertész Manó, Sebők Zsigmond, Fahn Fülöp, Kalmár Sándor, dr. Sziárd Béla, majd dr. Földi Károly közgazdász bíró, a körzet előljárói: egerszalóki Zeigler Béla és Füredi Miksa, az építőbizottság tagjai: Bicskey Jenő és Gesztes Ferenc, az építésszek: Hamburger Andor és Novák Ede, a kivitelező: Tyroler József, Grünfeld Henrik dalegyleti elnök, Schwarz Samu körzeti elnök dr. Strausz Adolf körzeti diszelnök nevében az utolsó a fiatalság képviselője: Ács Vilmos eserkésztsizt.

Befejezésül dr. Kiss Arnold budai vezető-főrabbi elmondja a boráldást, kiönti a bort az alapköre, felhangzik a szoltár, melyet a templomi énekhar kíséretével Perlmann Arnold körzeti kántor énekel és a Himmusz hangjaival ér véget a megható ünnepély.

HALÁSZ SÁNDOR,

„A mi hitünk vallói mindig templomot építettek...!”

A Lágymányos-Kelenföldi templom ünnepélyes alapkövetétele

Budapest, 1935. nov. 24.

Budapest új kerületének, a Szent Imre hercegről elnevezett városrésznének házáig úgy nőnek ki a földből, mint a friss fű tavasszal. Ahol nem rég még az üres telkek végtelensége tátongott, utcatorok nyílnak, a mező csendjét felváltja a város életnek zsongása. És most felépül az ember hajléka mellett Isten hajléka is: a templom.

Ezen a helyen ne beszéljünk a templomépítés előzményeiről. Az ima szavai nyomán hallgasson a profán emberi beszéd, a kórus zengő szólozmája nyomja el az inkrák hazug dadogásait. Ne emlíkezzünk másra, mint amit ma látunk a Zsombolya-út és Lenke-út sarkán ahol ma tették le az épülő Lágymányos-Kelenföldi templom alapkövét.

Díszruhás rendőrök, cserkészek négy-szöge veszi körül az ünnepség színhelyét. Díszes sátorban ott tolong a hatóságok képviselőin, a budai hitközség előjáróságán és a zsidó intézmények vezetőin kívül a zsidó felekezeti élet színe-java. A tér közepén új négy-szög, melyet front-harcosok feszes vigyázzba merevedett sora őriz: ebben a négy-szögben áll az alapkö, melybe az alapítási okmányt elfogják helyezni. Felhangzik a Híszkegyek, majd Siróta Sándor főkántor ragyogóan szép szoltáréneke következik, melyet a

budai templom énekhar kísér. Vető Sándor előljáró, a templomépítő-bizottság elnöke lép most az alapkö elé. Felolvassa az alapköben elhelyezendő okiratot, majd azt díszes réztokba zárva behelyezi az alapköbe. Munkások felemelik ezután a súlyos követ és a földre súlylévesztik.

Kiss Arnold budai vezető-főrabbi áll ezután az alapkö elé, hogy a szokásos ünnepélyes kalapácsütést megtegye.

— A mi hitünk vallói mindig templomot építettek. Ábrahám, aki hegynek nevezte, Izszák, aki mezőnek látta és Jákob, aki puszta és kietlen földön álmat látott és ez az álom is templom volt. Legyen a mi számunkra ez a templom magas hegy-orom, ahonnan az élet törekvéseit tisztán látjuk, ahová ha betérünk, le tudunk nézni az élet sivatagjára, legyen mező, amelyen dús kalászbá szökken a termés; az imák, melyek megtermékenyítik lelkeinket. És értjük meg az álom beteljesedését, érzjük meg a szeretet álmát, az emberiség összeforrásának álmát.

Krjshaber Acólf dr. a budai hitközség elnöke lép most az alapkö elé.

— Legyen e kő — ugymond — örökké megingathatatlan alapkö, melyben megvalósul a költő álma: E templom csarnokában nem fér el a gyűlölet.

Dr. Benedek Szaboles, a székesfőváros

Riport

a pesti hitközségi választási frontról

A pesti hitközség választási eljárásának főhadiszállásán élénk mozgólódás észlelhető. Végre elemükben vannak. Négy évig edzették magukat a legkülönbözőbb fegyvergyakorlatokban, célba vették a főváros területén élő többi hitközséget, majd az országos kongresszust megelőzően kitanulmányozták a pestkörnyéki és vidéki terepeket, hogy aztán teljes felkészültséggel vehessék magukat saját hitközségük tagjaira — már t. i. azokra, akik nem esküsznek a jelenlegi Síp-utcai rezsim egyedül üdvözítő voltára. Meglehetősen elkeseredett célzásokat hallottunk e tekintetben főképp az Egyakaratra vonatkozólag, aki olyan elánnal irányítja a választási harcot a hitközség nem parírozó tagjai ellen, mintha tényleg ezért fizetnék és nem azért, hogy rendben tartsa a hitközség szénáját.

Az ellenzékéről egyszer azt hirdeti saját külön kommunikégyárak, hogy nincs (de strigis, quae non sunt), a másik pillanatban pedig minden lehetőt és lehetlent elkövetnek arra, hogy az ellenzék akcióképességét megbénítsák. A hitközségi ellenzék öt kisebb-nagyobb alakulatáról is tudunk, amelyek a választási mozgalmak idejére specializált és szolgálataik révén hál' Istennek alkalmi egzisztenciához jutott hírhozók és hírvivők állandó megfigyelése alatt állnak. Tekintve, hogy ezek az alkalmi megfigyelők nem tanulták szakszerűen új foglalkozásukat, igen jóhiszeműek, majdnem hogy bemutatkoznak: „Kérem, én figyelni jöttem!” — s így gyakran felültetik őket, a legdurvább képtelenségeket adva általuk postára a Síp-utcai központi megfigyelő intézet számára. Megesik aztán, hogy a Síp-utcában hol többet tudnak, hol meg kevesebbet, mint tudniok illenék, de semmiesetre sincsenek tisztában a tulajdonképeni helyzettel.

Így aztán gyakran kénytelenek magukhoz az egyes ellenzéki alakulatokhoz fordulni tájékoztatásért. Legutóbb a Hitközségi Néppártot tüntették ki megint bizalmukkal. Miután a cionistáknak a 30 éves recept szerint magyar hazafiságukban való denunciaciója (késztelenül úri, fair harcmodor!) nem járt a kívánt eredménnyel, három békeközvetítés következett, majd Stern elnök úr I. számú programbeszédében újból kiiktatta őket — mint erre legilletékesebb — a zsidó egység és a Síp-utcai felfogásnak megfelelő haza-

fias magatartás követelményeiről. Ez sem használt. Erre negyedszer is bárátkozni próbált velük és magához kérte őket újabb béketárgyalásra. (Ha vele mennek: hazafiak, ha ellene lesznek: hazaárulók!) Utólrhetően rábeszélőképessége azonban ezúttal is csődöt mondott. Sajnos, a félresült tárgyalás után a cionisták nem tarthaták meg pártvaországukat s így elesztünk az olimpuszi mulatságtól, hogy a cionista vezérek beszámolhattak volna a nyilvánosságnak a negyedik tárgyalás lefolyásáról.

Ehelyett „a józsefvárosi zsidó férfiakat” rendelte magához november 24-re az elnök úr. „Minden józsefvárosi zsidó férfi ott legyen”, mondotta a katonásan megszerkesztett röpcédula, amely tényleg el is jutott minden józsefvárosi zsidó férfihez. A tüntető tisztelgésen azonban a szigorú ukáz ellenére mindössze 40—50 józsefvárosi zsidó férfi jelent meg, a többi nem volt kíváncsi arra, hogy milyen formában megleíti fel az elnök az új józsefvárosi templom felépítésére vonatkozó ígéretet. Nem ment el természetesen a Józsefváros rendelkezési állományba helyezett népszerű templomkörzeti elnöke sem, akinek egyetlen szava többet jelent a Józsefvárosban, mint a Síp-utcai főhadiszállás minden kortesigérete. Mit tesz Isten? A hitközség nagy díszterme mégis tele lett. Az egyik józsefvárosi „tisztelgő”, egy igen tekintélyes és befolyásos polgár, aki nem rajong a jelenlegi hitközségi rezsimért és csak a pénzügyi előjáró iránti személyes barátságból tette meg ezt a szolgálatot, mesélte nekünk, hogy egyszerre kiürültek a székház összes hivatalai és a tisztviselőkkel sikerült is „kiváltázní” a megjelenésük előtt ürességtől kongó nagytermet. Így aztán sikerült az elnök úrnak elmondania az új templom építésére vonatkozó ígéretet, amelynek a röpcédulák szerint „alátámasztására” rendelte magához a zsidó férfiakat, mert különben természetesen nem merte volna megígérni az építést, joggal tartván attól, hogy a józsefvárosiak esetleg tiltakozni találnak a templomépítés ellen. (Hiszen eddig sem tettek szegények egyebet, mint hogy könyörgtek a Síp-utcának, hogy valahogy meg ne szabaddítsa őket tűzveszélyes régi templomuktól. De legalább az ígéret után kiadhatta az elnök a jelszót,

hogy „emberről emberre” menjenek e a megjelentek a józsefvárosi zsidó férfiakhoz, hogy mindnyájan szavazzanak Stern Samu listájára.

A zsidó hölgyekkel ezt már előbb elintézte a M'nosz és a kerületi időnőgyuletek vezetői útján. Sőt a kerületi nőgyuletek leánycsoportjai is akcióba léptek és megszervezték „előző összejöveteleiket. A templomkörzetenk ifjúsági csoportjai már előbb” munkához láttak, annál is inkább, mert a hitközség vezetősége megszerkesztett egy ős szabályzatot az ifjúságnak a hitközség mozgalmába való bevonásáról: pont most, a választások előestéjén. A zsidó ifjúság és az elbocsájtott zsidó tisztviselők állást és kenyeret hasztalan kerestek, hiába vártak ehhez a nagy hitközségi és hatalmas gazdasági összeköttetésekkel rendelkező elnökének segítségét, de viszont hálátlanság lenne emiatt panaszkodniok, mert hiszen kaptak ehelyett egy elvülhittetelen értékű szabályrendeletet, kaptak hozzá új címet is, a Miki egér által némileg kompromittált MIKISz helyett IMIOSz-t, most már boldog nemesak minden józsefvárosi zsidó férfi, hanem minden állástalan magyar zsidó ifjú is. A szabályrendeletből különben megtudtuk, hogy a hitközségnek vannak 15 éves tagjai is. No, ne mondják! Honnan szedték ezeket elő? És mi még mindig ellenzékben vagyunk... Igazán kezdjük magunk sem érteni a dolgot...

A választási bizottság pedig nyugodtan folytatja a választók névjegyzékének összeállítását (Ád méo vöeszrim sóneh!). Állítólag mégis el fognak készülni, sőt a „beavottak” 25.000 választójogosultról regélnék. Komolyan?! — Közben pedig a legfelsőbb kortestanács hétről-hétre megállapítja, hogy ebben, meg ebben a közigazgatási kerületben már minden rendben van, a hitközség tagjai „szakmák szerint” szervezkednek, a portyázók alig találkoztak néhány gerillacsapattal. Úgy halljuk, hogy a választói névjegyzékek minél később fognak elkészülni, lehetőleg közvetlenül a választás határnapjának kitűzése előtt. Igaz is, minek az a sok izgalom...

A Hitközségi Alkotmánypárt minden eshetőségre résen áll. Szerda esti központi bizottsági értekezletén elhatározta, hogy a választói névjegyzék elkészítésében beállott halasztás folytán nyilvános nagygyűlésének időpontját is kitolja. A választókat mindenestre idején fogja nyomtatvány útján értesíteni ellenzéki nagygyűlésének pontos idejéről és gyűlésére a vele együttműködő ellenzéki alakulások is elküldik képviselőiket.

Párt- és hitközségi politika

— Beszélgetés —

**Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A faké-
képű, állástalan tanár)**

— Kedves direktor úr, szeretném, ha ma kivételesen szerepet cserélnék. Nagyon lekötelezne, ha egyszer felmentene engem a felvilágosításadások alól és Ön lenne szíves nekem egyet-mást megmagyarázni.

— Tanár szívesen, kedves tanár úr, de remélem, nem fog nehezeket kérdezni.

— Attól függ, hogyan van elkészülve. Hát először is legyen szíves, mondja meg nekem, miben különbözik a programbeszéd, ha a Goldmark-teremben hangzik el és ha a Trieszti Nőben vágják ki?

— Tanár úr kérem, nem értem a kérdést.

— Pedig nagyon egyszerű. Nézze csak, én hallottam már egyszer egy programbeszédet a Trieszti Nőben. Szavamra mondom, nagyszerű volt. A jelölt elmondta, hogy milyen nagy férfiút ő, sikerült neki pl. kieszközölnie, hogy a február rövidebb hónap legyen, hogy így hamarabb jöjjön el a szegények számára az elseje. Elmondta azután, hogy sikerült kieszközölnie egy szabályzat elkészítését a sarkantyú-pengetésről, egy másikat az illatok osztályozásáról és egy harmadikat arról, hogy amikor a kakas hajnalban megszólal, akkor a nap is felkeljen. Elvégre eleget aludt addig. Azután ő kieszközölte, ő megcsinálta... izé... hát ő kiverekedte, hogy... izé...

— Most már értem, tanár úr, Ön azt akarja tehát mondani, hogy a Goldmark-teremben elhangzott programbeszéd is...

— Kérem, én még nem mondom semmit. Én mindenekeelőtt tisztázni szeretném a fogalmakat. Azt szeretném tudni, mit értenek Önök általában programbeszéd alatt. Mert én eddig úgy tudtam, hogy a programbeszédben a jelölt azt mondja el, amit azután szándékozik tenni és nem azt, hogy eddig milyen aktákat intéztetett már el. Még azt is elő szokták adni a programbeszédében, hogy bizonyos nagyobb problémákban mi a jelölt álláspontja. Ezzel szemben a Goldmark-termi programbeszédnek a sémája, úgy látszik, a következő: az 1. rész felsorolja, hogy milyen szabályzatok készültek el a jelölt jóvólátából eddig; a 2. részben a jelölt —

szerényen nem a maga kiválóságáról — hanem az ellenfél becstelenségeiről szól; a 3. részben pedig kimutatja, hogy a 2x2 nekünk nem olyan 4, mint más közönséges handlónak. Hogy a jövőt illetőleg azután mi a jelölt mondanivalója, azt a Goldmark-teremben most már bátran el lehet hallgatni, — hiszen minden világos: *Éljek — én!* Persze a programbeszédnek némi ornamentikája is van: ez csak természetes. Pl. Egy elismerő bók és üdvözet a távolba... Mert tetszik tudni: két nagy fia van ennek a kornak. A másik, Rómában él... Meg aztán illik az ilyen programbeszédbe egy kis nagypolitika is. Pl. egy kis elmélkedés arról hogy mi a felelőtlenség a közéletben. Erről különben érdekes dolgokat tudunk meg. Felelőtlenek azok, akiknek nincs és eddig nem is volt hitközségi választójoguk. Tehát felelőtlenek az összes diplomás és önálló keresettel bíró zsidó nők, akik jók orvosoknak, tanítóknak, tanároknak, ügyvédeknek, önálló könyvelőknek, cégjegyzőknek, nagy vagyonok és üzletek felelős intézőinek, de felelőtlen elemek, ha a hitközségi választásban akarnak részt venni. Azután 100.000 pesti zsidó polgár közül választó kb. 15.000 ember. Nincs választói joga 85.000-nek. Ez mind felelőtlen elem! Mert ha nem volna az, volna választói joga, de mert nincs, tehát... Mit gondol, kedves direktor úr, mit fognak erre mondani az „Új Magyarország” tájékan? Azt, hogy: „Nem mondtuk, hogy a zsidóságot nem lehet az alkotmány sáncjai közé beengedni, lám a saját rasekoljuk állapotja meg, hogy 100.000 felnőtt férfi közül csak egy csekély töredéknek lehet megadni a választói jogot, a többinek meg az összes nőnek: nem, mert mint mondva vagyon: „felelőtlen elemeknek töme-

geit nem engedheti egy hitközség alkotmánya sem a maga sáncjai közé.” Épületes uge, amikor az ország legnagyobb, legműveltebb, leghaladottabb hitközségének elnöke maga állapítja meg, hogy hitközségének zöme, kb. 85 százaléka „felelőtlen elem”?! Milyen dicsőség lehet ilyen hitközség élén állani?!

— Maga mindig túloz és torzit, tanár úr.

— Én?! Hát nem a maguk jelöltje beszélt „felelőtlen elemekről”? De hogy megengeszteljem, mondom még valamit. Az előkelő gondolatmenetben van egy finom disztinkció: „más a pártpolitika és más a hitközségi politika”. Ez tagadhatatlanul finom és főképp új. Eddig soha sem hallottuk. Jó volt egyszer már kimondani. Csak éppen azt is meg kellett volna mondani, hogy hát mi a különbség? Ezt úgy látszik, a jelölt a hallgatóság fantáziájára bízta. Magam is kénytelen voltam néminemű információk után járni, hogy megtudjam végre: mi is a „pártpolitika” és mi a „hitközségi politika”? Informátoraim ezt mondták: Ha a hitközség elnöke híveinek körében pl. az uralmon levő politikai párt jelöltjeinek, egyes kerületekben viszont változatoság kedvéért az ellenzéki jelölteket toboroz szavazatokat, az hitközségi politika. De ha valaki a zsidó ifjúság jövőjének kérdésével foglalkozik: ez már pártpolitika. Nem világos? Pedig egyszerű! Mert pártpolitikával ő, a felelős elem, nem foglalkozik, már pedig az ifjúság jövőjének kérdéseivel sem foglalkozik, tehát az ifjúság jövőjének kérdése... Vagy egy más példa: Ha egy cionista Stern hívei közé áll, akkor az ő cionizmusa hitközségi politika. Ha azonban egy cionista az ellenzékhez csatlakozik, akkor az már pártpolitika. No, a gyöngébbek kedvéért még egy példa! Iskolát becsukni — nem lehet más, (hiszen ők cselékedtek meg) mint hitközségi politika, ellenben több kultúrát követelni, az pártpolitika. — És így tovább! — Úgy látszik, az is hitközségi politika, ha az ellenfelet olyan állásfoglalásért támadjuk, amelyet csak ráfogással lehet neki tulajdonítani. Mindebből világos most már, hogy a hitközségi politika az olyan politika, amely... Be kell vallanom szégyenszenre, hogy még sem tudom, mi a hitközségi politika. Mert ha az volna, aminek informálódásom alapján látom, akkor bizony azt kellene mondanom: *Miféleképpen azt másképpen hívják!*

3 SZÓ CSUPÁN
SIRKŐ LÖWY-NÉL BUDÁN
II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.
KÜLÖN NAGY LERAKAT
ALKALMI VÉTELEKBŐL
LEGOLCSÓBB ÁRON
II., ZÁRDA U.3
Margit körut sarok.

HIREK

NAPTÁRO

December 7, szombat — Kiszlév 11 Hetiszakasz: Vajécé, háftóra: Vajivrach Jakob, Hoséa 12. f. 13—14 f. 10 v, Borchí náfsi, szombat kimen: 439). — dec. 8, vasárnap — Kiszlév 12. — dec. 9, hétfő — Kiszlév 13 (ujhaldszentelés utolsó időpontja), — dec. 10, kedd — Kiszlév 14, — dec. 11, szerda — Kiszlév 15, — dec. 12, csütörtök — Kiszlév 16, — dec. 13, péntek, — Kiszlév 17, (szombat bejöv.: 354), — dec. 14, szombat — Kiszlév 18. (Hetiszakasz: Vajislach, háftóra: Chazon Obadja, Obadja 1. f. 1—21 v., Borchí náfsi, szombat kimen.: 439). — dec. 15, vasárnap — Kiszlév 19, — dec. 16, hétfő — Kiszlév 20, — dec. 17, kedd — Kiszlév 21, — dec. 18, szerda — Kiszlév 22, — dec. 19, csütörtök — Kiszlév 23, dec. 20, péntek — Kiszlév 24 (szombat bejöv.: 356, chanukagyertya-gyújtás).

— A budai hitközség közgyűlése. A budai izr. hitközség képviselőtestülete a hó 10-én, kedden este ½7 órakor III., Zsigmond-utca 49. sz. a. tanácstermében rendes közgyűlést tart a képviselőtestület, alábbi napirenddel: 1. Elnöki jelentések. 2. Kötségvételi előirányzat az 1936. évről és ezzel kapcsolatban 10%-os templom- és iskolaépítési pótlék megállapítása. 3. Az ingyenes orvosi rendelő intézet kura-tóriumában megüresedett tagsági helyek betöltése (alapszabályok 28. §-ának 9. pontja). 4. Esetleges indítványok.

— Az új győri főrabbi beiktatása. A győri izr. hitközség új főrabbját, dr. Roth Emil volt egri főrabbit december 15-én, délelőtt 11 órakor iktatja be papi székébe. A templom előcsarnokában hagyományos módon fogadják az új lelkipásztort, majd a főkantort köszönti a „boruch haobh“ áldással. A Hymnusz után a főrabbit nagybátyja, dr. Kálmán Ödön köbányai főrabbi iktatja be. Szólatárnék után dr. Roth Emil székfoglaló beszédet mond. Déli 12 órakor az üdvözléseket fogadja a hitközség tanács-terében. Fél 1 órakor a hitközségi képviselőtestület közgyűlésének keretében dr. Kallós Henrik korm. főtanácsos, hitk. elnök monc. elnöki megnyitót, majd a vidéki küldöttségek, a győri intézmények és egyetek üdvözlők a főrabbit, aki együttesen köszöni meg a küldöttségek üdvözlését. A közgyűlésre december 10-től ad ki jegyeket a győri hitközség titkári hivatala. Délután 2 órakor díszbél lesz.

— 138 amerikai protestáns főpap a zsidóüldözések ellen. 138 amerikai protestáns főpap, köztük dr. S. Parkes-Cadman, dr. Calwert, dr. Sloane és dr. B. D. Vosdick nyilatkozatot tettek

közé, amelyben tiltakoznak a német-országi zsidóüldözések ellen és kifejezést adnak azon álláspontjuknak, hogy Amerikának távol kell maradnia a berlini olimpiászról.

— Az OMIKE vasárnap délelőtt tartotta évi rendes közgyűlését. Dr. Buday Goldberger Leó elnöki megnyitójában megkapó szavakkal vázolta az OMIKE céljait, munkáját és mai jelentőségét. Utána Stern S. hitk. elnök, Vida Jenő, dr. Fábíán Béla orsz. képviselő, dr. Katona József, a MIEFHOE elnöke dr. Deutsch Ernő főorvos vitatták meg behatóan az OMIKE belső életét.

— Méltatlan támadás a budai hitközség alelnöke ellen. Azoknak, akik a nagymultú budai hitközséget autonómia feladásával be szeretnék olvasztani a pesti hitközségbe és akik legutóbb a lágymányosi-templom építését is igyekeztek megakadályozni, útjában van a budai hitközség rendíthetetlen alkotmánytiszteletéről, nagy jogászai erejéről, gerincességéről és inpedimentumáról ismert kiváló alelnöke. Neki tulajdonítják és nem minden alap híján, hogy a fúziós kísérletek kudarcba fulladtak. Jónak látták tehát kikezdeni tekintélyét alaptalanul gyanúsító sugalmazásokkal, s ezt jóelőre be is jelentették. A budai előjáróság legutóbbi ülésén szóba került ez a hajsza és megállapította, hogy dr. Csobádi Samu alelnök sem magának, sem másnak pénz ki nem utalt, annál kevésbé, mert ez nem is tartozik ügykörébe; megállapította továbbá, hogy alelnöki működése alatt ügyvédi költségjegyzéket a hitközséghez nem nyújtott be, ilyennek folyósítására tehát nem került, nem is kerülhetett sor. Az előjáróság egyébként hangsúlyozottan biztosította az alelnököt szeretetéről és változatlan tiszteletéről s a budai hitközség tagjai a pesti sugalmazásra indult hajsza ellenében még fokozottabb mértékben veszik körül rokonszenvükkel és nagyrabecsülésükkel Csobádi alelnököt, aki erre teljes mértékben rá is szolgál.

— Dr. Vázsonyi János debreceni előadása. Debrecenből jelentik, hogy az ottani zsidó reálgimnázium meghívására dr. Vázsonyi János orsz. képviselő a debreceni hitközség zsúfolásig teli tanácstermében rendkívül érdekes előadást tartott a zsidó vallás recepciójáról. Dr. Göndör Arnold, a gimnázium felügyelőbizottságának tagja üdvözölte a város színe-javának jelenlétében az ilusztris vendéget, majd Spornáth Erzsike közvetlen szépséggel szavaltta el Fényes Jenő két szép költeményét. Ezután emelkedett szólásra Vázsonyi János, aki eleven színekkel jelenítette meg a recepció hőseinek küzdelmeit és ke-

gyeletes szavakkal idézte fel boldogult atyjának, dr. Vázsonyi Vilmos, Magyarország egykori igazságügyminiszterének felekezetéért vívott harcait. A műzési kettős frigyábla emberei harcolták ki — mondotta többek között — a zsidó felekezet egyenlő jogát, kiharcolták az aranyborjú embereivel szemben, akik a jogegyenlőségért való harcot kilátástalannak hirdették. A közönség szűnni nem akaró tapsal üdvözölte a népszerű előadót, akinek dr. Göndör Arnold tolmácsolta a hallgatóság köszönetét. Javaslataira üdvözölő iratot küldtek a recepció törvényjavaslat benyújtójának, dr. Wlassics Gyula kultuszminiszternek. Előadás után a debreceni zsidó egyetemi ifjak egyesülete nevében Kardos Pál elnök üdvözölte Vázsonyi Jánost, aki biztosította az ifjúságot a szeretetéről és támogatásáról.

— Rotschild Edmond báró emlékezete. Megható bensőséggel emlékezett meg a francia zsidóság Edmond de Rotschild báró halálának első évfordulójáról. A Hotel Majestic volt a színhelye annak a nagygyűlésnek, melyet a franciácionista szervezet hívott össze Marcel Mirtli elnökletével, aki után Robert Bollack beszélt a Zsidó Ügynökség, Nachum Golcsmann a Zsidó Kiküldöttek Bizottsága nevében majd Paul Reynaud volt miniszter, képviselő szólalt fel. A következő szónok Liber főrabbi, a Rabbiképző Intézet igazgatója volt, akit Maurice de Rotschild, a nagy halott fia követett a szónokok sorában. A fiatal báró bejelentette, hogy atyjának és anyjának földi maradványait a legközelebbi időben azok végső akaratához híven Palesztinába szállítják. Ezután felolvasták Julien Weilnek, Páris főrabbjának — aki akadályozva volt a megjelenésben — üzenetét.

— Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat évadnyitó ülése. Nov. hó 27-én tartotta az IMIT ézevi évadnyitó ülést. Kóbor Tamás elnöki megnyitója után dr. Szemere Samu felolvasta a betegsége miatt távollevő dr. Blau Lajosnak, a rabbiképző-intézet tudós ny. rektorának gazdag művelődéstörténeti adatok alapján írt hatalmas tanulmányát Fosztatról. Maimonides működésének színhelyéről. Hajnal Anna hangulatos verseket, Holló Jenő novellát olvasott fel; mind a kettő nagy tetszést aratott. A nagyszámú és előkelő közönség lelkesen ünnepelte az előadókat.

— Kinevezés. Lengyel Aladárt, a Pónix Biztosító Rt. népszerű cégvezetőjét az intézet igazgatósága kiváló érdemeinek elismeréséül igazgatóvá nevezte ki.

— **Mezei Mór emléke.** A Dohány-utcai főtemplom november 29-én tartott pén-tekesti istentiszteletén dr. Fischer Gyula főrabbi felidézte Mezei Mórnak, a magyar zsidóság hervadhatatlan érdemű vezérének, a recepciós mozgalom elő-harcosának emlékezetét és megkapó sza-vakkal vázolta értékes alkotásait, amelyekkel örökre beírta a zsidóság történetébe.

— **Névváltoztatás.** Deutsch Árpád, a k'pesti izr. hitközség érdemes jegyzője családi nevét helgyminiszteri engedéllyel Deutschnrl Dellostra változtatta.

— **Bernard S. Deutsch meghalt.** A zsidóság nagy gyászát jelenti egy new-yorki távirat. Bernard S. Deutsch, az American Jewish Congress elnöke váratlanul elhunyt 51 éves korában és nov. 24-én temették el a newyorki zsidóság, az Egyesült Államok számos vezető férfiának és zsidó küldöttségek részvéte mellett. Roosevelt elnök, New-York állam kormányzója és La Guardia newyorki polgármester elsőknök fejezték ki részvétüket az elhunyt családjának. A polgármester rendelkezése-re a város középületein a lobogókat gyász jelül félárbóca eresztették. Úgy az amerikai közéletben, valamint a zsi-dóság ügyeiben is jelentős tevékenysé-get fejtett ki. Kiváló jogász tudása és puritansága révén nagy tekintélyre tett szert. Az American Jewish Congress éléről érdemes tevékenykedés után csak legutóbbi vonult vissza egyébirányú el-foglaltsága miatt.

— **Halálozás.** Özv. *Kecskeméti Már-tonné, szül. Tisch Klára* december 2-án 86 éves korában elhunyt Mincszenten Keddén temették általános részvét mel-lett. Halálát gyermekei: Kecskeméti Árpád, a pesti VII. ker. templomkörzet al-elnöke, Bíró Gáborné Kecskeméti Gizella és Diamant Jenőné Kecskeméti Irén gyászolják. — *Neuwirth Margit*, özv. Neuwirth Józsefné egyetlen leánya nov. 25-én többhavj szenvedés után, élete tavaszán elhunyt Budapesten, Apai ágon Kuttna József tatai nagy rabbi ükunokáján, anyai részről Rabbi Juda Aszód dédunokája volt. Nehai édesatyja hosszú éveken át volt tanítója a budapesti orth. iskolának és kiváló tanmunkács hírében állott.

— Az „**Áhívás Réim**” Országos Felle-baráti Szeretet Egylet nov. hó 27-én tartotta szeretetthonának felavatását, a VII. Szövetség-utca 27. fsz. 1. sz. alatt berendezett lakhelyiségben. A megnyitó ünnepélyt Bornstein Bertalan fő-kántor imája vezette be, majd Reichenberg Jakab alelnök ismertette az új intézmény rendeltetését és célját. Dr. Fischer Benjámin rabbi, egyházi elnök avató beszédében szentelte meg

és adta át az otthont rendeltetésének. Dr. Zahler Emil, a pesti izr. hitk. elő-ljárója és dr. Endrei S. Henrik, a pesti Chevra Kadisa igazgató-főtítkára üdvö-zölték az új intézményt és az egyesü-let hagyományos céljait. Zielenkai Ti-bor kerületi előjáró köszöntötte ezután az új szociális alkotást, amely hivatva van a székesfőváros nyomorát enyhí-teni és a székesfőváros támogatását he-lyezze kilátásba. A hitközség képvise-letében Galambos Jenő főtanácsos. Hübsch Alfréd előadó, egyesületi titkár, a pesti rabbiág képviselőjében dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi, a tisztí-kar tagjai közül: Breiter Sándor, Din-ter A. Emil, Fenyves Ignác, Kunstäd-ter Adolf alelnökök, Guttman Mór, Edelmann Jakab, Gerő Márton, Vámos Henrik, Fischhof Béla. Simonyi Albert, Munk Gábor, Meisels Lajos, dr. bártiai Farkas Samu, Hegedűs Ernő, dr. Bok-kor Mór, dr. Heller Béla, Kohn Her-man, a nőegyesületek képviselőjében: Dr. Weisz Miksáné, dr. Weisz Samuné, özv. Bloch Lajosné, Rottenstein Mór-né, özv. Szendrő Emílné, Breiter Sándorné és Győri Rezsőné jelentek meg.

— **A Magyar Cionista Szövetség** dec. 11-én, szerdán este 8 órakor a Herzl-teremben (VI., Andrassy-út 67.) nyilvános előadást tart, amelyen elő-újság keretében Dr. Richtmann Mózes (Vezércikk), Elek Szilárd (Palesztina és az angolok), Márer Arnold (Az or-szágépítés és az arab lakosság), Kud-elka Sándorné (Női rovat), dr. Wein-berger Vilmos (A 15 éves Keren Haje-szod), dr. Buk Miklós (Szerkesztői üze-netek) adnak elő. Előadás keretében a Hule-mocsár lecsapolásának bemutat-tása, vetített képekben.

— **A VIII.—IX. ker. Izr. Nőegylet** dec. 11-én a Bristol szállóban teadélután rendez.

— **Hymen.** Keleti Nusit eljegyezte Skrek Gyula, a kifutón hírfi Skrek Lipót Rt. kóser szalámigyar igazgatója. (Min-den külön értesítés helyett.)

— **Házasság.** Götzl Rózsika, Götzl Lipótnak, a Sídol-művek vezérigazgató-jának, a Mátyásföldi Chevra Kadisa el-nökének leánya december 1-én eskü-

dött hűséget a budapesti Kazinczy-utcai orthodox főtemplomban Wetzler Endré-nek (Dunaszerdahely). A házasságkö-tésen előkelő nászközönség jelent meg, amely elhalmozta az új párt és az örömszülőket bensőséges szerencsekí-vánataival.

— **A Mikéfe chanukai ünnepélye.** Zsidó kultúresemény lesz a Mikéfe ezidei chanukai estje, mely dec. 22-én, va-sárnap délután 5 órakor kezdődik a Goldmark-teremben. A moasz cur sce-nirozása szolgálja az estély művészi részét, amidőn 5 megkapó képben bon-takozik ki a hálaének. A mű szerzője: dr. Patai József, megzenésítője: Kelen Hugó. Ének és szavalókórusok, mozgás-művészeti csoportok, kiváló szavalel-, éne-kes-, és zenész szólisták szerepelnek. Az előadás iránt a legnagyobb érdeklődés mutatkozik. Jegyek — már csak korlátozott számban — megrendelhetők az egyesület központi irodájában: VII., Damjanich-utca 48. Telefon: 40-9-58.

— **Chanuka a Wizoban.** A Wizo és a KKL dec. 21-én, szombaton délután 5 órakor a Herzl-teremben (VI., Andrassy-út 67.) nagyszabású chanukai gyermekünnepélyt rendez, amelynek keretében zsidótárgyú, szimbólisztikus kis darabokkal, szavalattal, tánccal és já-tékkal számos tehetséges gyermek vesz részt. Az ajándék cukorkaszalvény meg-váltása 1 pengő. Tekintettel a nemes célt szolgáló ügyre, ezúton is kéri a Wizo és a KKL vezetősége együtt-érző zsidó testvéreit, hogy gyerme-kekkel együtt minél számottevőbban jö-jenek el a legszélesebb baráti körből is hozzanak vendégeket az ünnepségre. Ajándékszalvény a Szövetségben (VI., Andrassy-út 67. Telefon: 28-4-89). — Egyébként a Wizo legutóbbi teadél-utánján igen nagy élvezetben volt része az ott megjelent szépszámú közönség-nek. Breszlauerné Ligeti Rózsai nagy-vonalú előadásában a héber zenét is-mertette s ugyancsak az ő vezetésé-vel a 4 tagú vokál-együttes a legmü-vészibb interpretálásban héber dalokat énekelt. Ugyanezt közkívánatra az új-pesti Wizo csoportnál január hónap-ban megismétlik.

— „**Hítvány, aki zsidó ügyvédhez, orvoshoz fordul.**” Berlinből jelentik, hogy a „Bayerischer Ostmark” közlése szerint Julius Streicher Bayreuthban beszédet mondott, melyben többek kö-zött ilyen kitételek foglaltattak: „Hit-vány ember, aki még ma is zsidó ügy-védhez, vagy orvoshoz szalad”...

— **Mesedélutánok.** A Cionista Szö-vegségben (VI., Andrassy-út 67. I. em.) minden szombaton délután 5 órakor mesedélután. Dec. 14-én Oszkár bácsi mesél.

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM A B B A Z I A

Elsőrendű orth. kóser
konvha. Szobák minden
kényelmekkel, teljes penzió-
val olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Mi a dísz, és mi a hivatás?

Stern Samu nevezetes Goldmark-termi programbeszédében azt monddta, hogy az Ó elődjének rasekóli tisztje csak dísz volt, ezzel szemben az övé már hivatás. Mert amazok munkája csak heti pár órára terjedt, míg Ó „időt nem kímélve, minden tudását, energiáját kénytelen hitközségének rendelkezésére bocsájtani.”

Erre a pesti zsidóság „felelőtlen elemeinek tömegei” csak ezt felelhetik: Ha iskolákat építeni és fenntartani; dísz, iskolákat megszűntetni pedig: hivatás; ha zsidó szociális intézményeket létesíteni dísz, a bizonytalanság kétségbeesésében vergődő zsidó ifjúságot feneketlen problémájával magára hagyni pedig: hivatás; ha békét, szeretetet, összefogást létesíteni és fenntartani: dísz, békétlenséget, egyenetlenséget és elkedvetlenedést szítani pedig: hivatás — akkor mi a dísz kívánjuk és szerénytelenül lemondunk a hivatásról.

A szerénység pálmáját azonban mindenesetre ünnepélyesen átnyújtjuk az elnök úrnak. De mégis csodálkozásunknak kell kifejezést adnunk, hogy a Sip-utcai kancelláriát vezető Egyakarat-főtítkárr, aki Léderer Sándor elnök különös bizalmának köszönhetette szédületes emelkedését, éppen most, a legnagyobb pesti hitközségi elnök halálának nyolcadik évfordulóján nem tartotta szükségesnek informálni Stern elnököt arról, hogy Léderer Sándor, aki kora reggeltől, késő éjszakáig ott dolgozott a Sip-utcai székházban, nemcsak egyéni kiválóságban, és a zsidó ügyekhez való hozzáértésben, hanem a hitközségi elnöki tisztjének hivatásként való felfogásában, gyakorlásában és a hivatástudat eredményeiben, sikereiben is sokkal-sokkal felülmúlta a Tejkartel jelenlegi, kereskedelmi téren kétségkívül szintén értékes vezetőjét...

Ki parancsol Kőbányán?

A kőbányai hitközséggel való dicsőséges gazdasági együttműködést a nagyünnepek alkalmával azzal szimbolizálták, hogy a kőbányai zsidó templomba szóló belépőjegyeket is az Egyakarat szellemétől ihletett és tanításai alapján kiképzett cerberusok ellenőrzésére bízták.

Egy szegény, áldott állapotban levő zsidó asszony ingyen belépőjegyért könyörgött. A viláért sem adtak volna neki. Odaszólt a kőbányai hitközség

akkori elnöke, aki azóta már elhagyta a helyét, hogy az Istenért, adjanak hát neki egy belépőt...

— Nekem ugyan tanácsolhatja, nekem csak az Egyakarat parancsol... (Közben állítólag tisztelettudóan a kalapját is megemelte, mintha előtte állna.)

A vitának az vetett végett, hogy a volt elnök egy híve — látva a kinos helyzetet, — lefizetett az Egyakarat cerberusának 3 pengőt egy belépőért a szegény asszony számára.

Mi is volt azzal az iktatószámmal?

Általános megdöbbenést keltett a „Zsidó Élet”-nek az a multkori cikke, amely a világ elé tárta, hogy milyen szegénytelen módon próbálták a pestbudai unifikáció hívei a lágymányosi zsidótemplom építését a főváros intézkedő tényezőinél elgáncsolni. Szó volt ebben a cikkben egy beadványról is.

No, most ezt a cikket cáfolni kellett volna. De egy szavát sem tudták megcáfolni. A fúziósok Sip-utcai legfőbb vezérlete, valamint a nagyszámú budai alvezérek (óriási hossz van fúziós alvezérekben!) tanácstalanok voltak, hogy viselkedjenek. Úgy mint, aki olvasta, vagy úgy, mint aki nem olvasta. Végre egy kérdés feltevésében vélték a diadalmas választ megadhatni: Vajon volt-e valóban ilyen beadvány? Ha igazat mondott a „Zsidó Élet”, akkor az iktatószámát is kell tudnia. Mi volt az iktatószáma a beadványnak?

A multkor megígértük, hogy erre utólag válaszolunk. Íme a válasz: 1. Be-

advány volt, de nem iktatták. (Ez a magyarázata annak, hogy olyan könnyen eltűnt). 2. Személyeket pedig egyáltalán nem szoktak iktatni.

Kis ember — nagy seprüvel jár

A jőzseivárosi hódoló felvonulás alkalmával megint nagy szavak estek. „Emberről-emberre kell járni” — mondták jó öblösen — és ha lesznek, akik nem pariroznak, akkor a söprüket is működésbe kell hozni.

Elfelejtik, hogy söpörni majd az fog, akinek utóljára marad a kezében a seprü.

Aki Budán szálkát vél meglátni, miért nem veszi észre Pesten a gerendát?

Szó esett a legutóbb arról, hogy a budai hitközségnek a téli tüzelőt egyik tagja szállítja. (Az illető azonban az előjáróságnak nem tagja). A bölcs rabbi megkérdéztetvén a dologról, imigyen vélekedett: Nagyon helyesen van, mindenesetre jobb, mintha a kitértek szállítanak.

Mire célozhatott a bölcs rabbi?! Minthogy köztudomás szerint az ő szíve Budáról nagyon Pestre húz, nyilvánvaló, hogy szavai értelmét is Pesten kell keresni. De még így sem értünk mindent. Hiszen a pesti Hitközség kórházainak a gyógyárút nem a kitértek szállították, hanem pont a nemzeti szocialisták uralomrajutása idején a Farbenindustrie, a búsas províziót sem kitért zsidó vágta zsebre — tudunkkal a „Legező” körül csak újabban szerepelnek a kitértek, — a zsidó kórháznak a tojást, tejet és kenyeret az a központi tejjáállalat szállítja, amelynek igazgatósága szintén nem csupa kitértből áll... kire célozott hát?? Csak nem a Pesti Izr. Hitközség egyik tüzelőanyag-szállítójára? Mert az ugyan csak volt zsidó, de szállítani ma is szállít.

Egyébként, hogy is állunk Pesten azzal a bizonyos összeférhetlenséggel?

Kinek lehet választójoja a pesti hitközségben?

Fábián Béla, az OMIKE közgyűlésén nagyon szépen és ötletesen beszélt. A többi között elmondott egy anekdotát, amelynek az volt a csattanója, hogy a zsidónak nemcsak igazának kell lennie, hanem eszének is.

Megjelent Megilasz Matiszjohü Chanuka története

Héber-magyar szöveggel,
iskolai és magánhasználatra.

Kapható a héber könyvkereskedésekben. Megrendelhető Welcz M.-nél Bpest, Kertész-u. 27. (Erdélyben: Welcz I., Oradea, Bul. Regele Ferdinand 16, Szlovenszkóban: Hoffmann I. rabbi Torna) — 75 év óta az első népies kiadás. Ára 30 fillér (ill. 10 lei, 1.50 Kc.), bélyegben is. Könyvkereskedőknek árendmény.

Visszont a főszónok azt mondta pár nappal előbb a hitközségi közgyűlésen, Fábial Béla képviselőtársaira vonatkoztatva — ez volt szavainak értelme, — hogy lehet valakinek az országgyűlési képviselőválasztásokon, meg a törvényhatósági választásokon választói joga, de azért a hitközségi választáson — „felelőtlen elem”, akinek tehát ott választói joga nem lehet.

Kérdjük a képviselő úrtól: Hol van ebben az igazság és az ész? Sem az egyik, sem a másik nem lehető fel benne. Lehet-e hát ez akkor zsidó álláspont?

Komlós Aladár:

„Nérok és a VII. a.”

A gyermek lelke, a gyermek és szülő, a gyermek és tanító viszonya megoldatlan problémák, tehát örök témák az író a lélekemléző művész számára. Oda már eljutott a modern nevelésben, főleg a pszichoanalízis útján, hogy már tisztában van vele, milyen, soha el nem halványuló nyomokat vág a gyermek lelkében gyermekkorának némely látszólag jelentéktelen eseménye, milyen végzetes befolyással lehet sorsának egész későbbi alakulására olyan hiba, mely a nevelési sablon sokszor indokolatlanul kemény akarásával oly cselekedetre kényszeríti a néha elképesztően érett ítélőképességű gyermeket, mellyel az magát azonosítani nem tudja.

Azok az írók, akik eddig nevelési problémákat választottak munkájuk tárgyául, a szülői házat vagy az iskolát cselekményük színteréül mindig a gyermek oldalának beállítottságával nézték a felmerülő problémákat. Mincig azt látták meg, mert mindig csak azt keresték; milyen hibát követ el a felnőtt a gyermekkel, a nevelő a tanítvánnyal szemben. Arra hogy ugyanilyen hibákat — és milyen kegyetleneket! — követ el a gyermek a felnőtt, a tanítvány a nevelő ellen, még senki sem gondolt. Komlós Aladár az első író, aki ezen a ponton fogja meg a problémát, aki kimondja, hogy a tragédia tragédia a másik oldalon is és ugyanúgy, ahogy a felnőtt értelmetlensége vagy felületessége sok gyermek életét teszi tönkre; sok felnőtt lelket sebez meg jóvátehetően, felnőtt sorsot dob a boldogtalanság, a lélek örök kiegyensúlyozatlanságának útjára a gyermek tudatos, vagy öntudatlan kegyetlensége. Szegény Perényi tanár, Komlós regényének hőse, aki tele szeretettel és jóindulattal közeledik tanítványai felé, végül rájön arra, hogy jószágáért gúnyal fizettek, szeretetéért neveltségessé tették, hogy a tanár is áldozat, ugyanolyan áldozat, mint a légy

vagy a lepke, melynek szárnyait szadista kegyetlenséggel tépi ki az a gyermekkéz, mely nem is tudja mit csinál.

Egy pesti leánygimnázium élete tárul fel ebben a nagy írásművészettel és ragyogó emberbrázolással felépített regényben. Perényi tanár urat vidéki fiúiskolából helyezték át ide, mert felesletes hatóságai úgy vélték, hogy az ő szeszibilibis és gyengédségre hajlamos természete inkább alkalmas a leányok tanítására, mint robusztus fiutermészetek megfegyezésére és irányítására. Nagy szeretettel és gyengédséggel közeledik vendékei felé és ennek a szeretetnek mutatkozik is a hatása; a tanítványok eleinte teljes mértékben viszozozzák a baráti közeledést. Legalább is Perényi tanár ur kezdetben abban a tévhitben él, hogy ez a gyengédség; a tanító gyengédsége a tanítvány, a kezére acott embermatéria iránt; a tanítvány hálájának megmutatkozása az életét irányító nevelővel szemben. Ám lassan-lassan ráébred, hogy bizony a tanítványok, a 16—17 éves leányok rajongása a férfinek szól és az ő fiatalágának utolsó szakaszát élő férfi hiuságával ezt a nőktől jövő szeretetet viszozozza.

És ebből származik a tragédia. Jön az új férfi, az új tanár, a fiatalabb, a csinosabb és a leányok már új bálványt imádnak. Ekkor siklik ki útjáról Perényi tanár úr. Először, mint férfi próbál harcolni a másik férfi ellen a nő-tanítványok kegyeiert amivel neveltségessé teszi magát, majd, amikor látja, hogy a csatát elvesztette és a leányok előtt gúny tárgyává vált, a férfit ért sérelmet, mint tanár viszozozza. Jobban mondván két sérelmet viszozoz, azt, ami a férfit érte, de azt is, ami kegyetlen alamuszissággal a szerető ember ellen irányult, aki gyengédséget és megértést keresett és rosszindulatot talált. Személyileg is szembefordul egyik tanítványával, aki gúnyképet rajzolt róla emiatt szemökereült a leány befolyásos államtitkár-ronkójával, majd tanártársával, aki őt, mint férfi a nyeregből kivette és végül az ellene indított fegyelmi eljárás során a tanári társadalomnak azzal a részével is, mely érzéseit és cselekedeteit a karrier szempontjainak szigorú szem előtt tartásával kormányozza. Itt dől el Perényi tanár úr sorsa; két megállapítást kell tennie: a tanár is áldozat és amit nem mond ki világosan senki, de mint elhallgatott ténccencia mégis nyilvánosodik a regény megállapításából: férfitanár, amíg legényember, ne tanítson leányiskolában, mert képtelen lesz magában a legtöbb esetben a férfit és a tanítót, a nőt és a tanítványt teljesen szétválasztani.

Biztos, hogy Komlós Aladár regénye sok ellenkezéssel fog találkozni, de sok

szimpátiával is. Mindenesetre olyan munka, mely létezésében régi, de felismerésében új probléma kortüneteit ismerteti és ezért talán láncszeme lesz a gyógyítás művének.

Halom Dezső

cselekedetei hangosan hirdették a tehetőség örökértékűségét, hangja az emberi lélek fínomságait. Minél hangosabbak voltak cselekedetei, annál halkabb a hangja, annál szerényebbek a gesztusai. Megcsinálta az Ingatlanbankot, az ország első építobankját, de nem dicsekedett el soha és senkinek, hogy a magyar építőipar fejlesztésében milyen országrész jutott neki. Városrészeket épített fel, bérpaloták nőttek ki a földből akarata nyomán de mincig háttérben maradt az alkotásai mögött. Aki látta őt mostanában hófehér fejével, amint szemüvege mögül derüsen csillogtak ki okos szemei, senki nem nézte volna nagystilusú európeér-üzletembernek, hanem tudósnak vagy tanítómesternek.

Amilyen csendesen és minden feltűnést kerülve élt, olyan csendesen távozott is közülünk. Sok jót cselekedett életében, sok pénzt adott emberbaráti célokra, de ez is csak abból derült ki, hogy a koporsót, melyben végső pihenőhelyére vitték árvagyermekek kísérték, az Izr. Fiúárvaház neveltjei. És abból a hatalmas tömegből, mely végtisztességén jelen volt, láttuk, mennyien szerették és becsülték, abból, kik voltak ott, milyen magas rangot töltött be közéletünkben.

Nagyon fiatalon ment el. De mégis befejezett művet hagyott maga után. Sok teendője maradt még elvégezetlenül, de semmi olyan, amit úgy nem fejezett be, hogy lett volna ideje rá befejezni. Jó ember volt és jó zsidó. Jó magyar, aki ezernyi ezer embernek acott kenyeret. Azokat, akik legközelebb álltak hozzá és akik legjobban siratják földi pályafutásának lezárulását, talán az vigasztalhatja meg, hogy Halom Dezső nem is halt meg, mert nem is halhatott meg. Az ember elmulhatott, a műve még sokáig él utána. Tovább, mint azok, akiknek ma fáj, hogy többé nincsen közöttük.

— **Megilas Matiszjahu.** Ily címen valóságos hézagpótló könyvecske jelent meg a könyvpiacon Welcz Miklós, az alapos tudás talמודista avatott tollából. Chanuka történetét, a megilát eredetiben és kitűnő magyar fordításban közli. A könyv a szerző kiadásában jelent meg (VII., Kertész-utca 27.) ára 30 fillér. Melegen ajánljuk a vallásos zsidó családok érdeklődésébe.

A szidra margójára Vájécé

Irta: **Dr. Rubinstein Mátvás**
szekszárdi főrabbi

„Vajachalom vöhinne szullom muccov orócó vörösó magiá hassomajmó vöhinmē malaché előhim ólim vöjördim bó — és álmoť láta: Imé egy lajtorja vaľa a földön fölállitva, amelynek csúcsa az égig ér vaľa, és imé az Istennek angyalai föld s alájárnak vaľa azon.”

Döbbenetes álom! Nem is földön játszóćik le, mint az álmok rendesen, hanem föl'endül az égig. Izrael génusza sugárzik ebből az álomképből legfőnségesebbó ragyogásában. Amit Izrael világképe az emberről, mint etikai őlényről mond arra nincsen példa az etika irodalmának nagy mezején: az embert föl akarja vinni a tökéletesség isteni magaslatáig.

Van-e még olyan tan, mint ez a tan: „Köcösím tihöju, ki kódós áni... Szentek legyetek, mert szent vagyok én, Örökévaló Istenetek”? Képzhető-e magasztosabb felfogás az emberről, mint az, amely kifejezésre jut ebben az igében: „...vajjapach bóapov nismász chájjim vájöhi hoócóm lönefes chájjo — és lehet vaľa (Isten) élő lehelletet ő belé, így lön az ember élő lélekké.” Az emberi lélek az isteni lélek kisugárzása, az Isten a saját lelkéből osztott lelket az embernek. Ezt az egotostromló etikai emberlétést látjuk feltündökölni ebben az álomképben.

Mi az álom? Hogy a Szentírás jelentőséget tulajdonít az álomnak, azt tudjuk a benne ismételt előforduló álomképekből. A Talmud is „hírhuré halév”, a nappali gondolatoknak álomban való felrajzásának tekinti az álomképet. A legújabb tudományos felfogás az, hogy az álom: vágyalom (Wunschtraum), vágyainak képleges feltűnését látja az ember álomban.

Ezek szerint Jákob álomképéből visszakövetkeztetve a lelkét eltöltő gondolatokra, azt mondhatjuk, hogy őt, aki Sém s Éber sátrában nevelkedett, ahol, mint Rasi mondja, a Tórá-t tanulmányozta, aki ismerhette a Tóra etikai embereszményét, magános útján, amelyen jámbor lelkületű volt, a legmagasabb fokig menő tökéletesedésnek vágya foghatta el s ez tükröződött előtte álomképében, a létrában, amely a földön áll s csúcsával az eget éri. Ezen a létrán az ember, akit a szoltárok szerint csak kevés-sel tett kisebbé az Isten önmagánál, mintegy anyallá váltán, fokozatosan felhatolhat az Istenig, az égig. De ez nem azt jelenti, hogy elvonatközzék a földtől, hogy földföletti szférában elzárkózzék a világtól, az élettől, hogy öngyötő aszké-

zisben töltse el napjait, mert mégis a föld fia ő azért anyallá eszményülten is vissza kell, le kell szállnia a létrán a földre — „Az ég az Istené — a földet a

föld fiainak adta Ó.” Ezzel eszik Rasinak az az észrevétele, hogy először le kellett volna szállni az angyaloknak, azután föl.

Küszöbön a harmadik Kenessio Gedauloh

Már hónapok óta nyílt kérdés a világorthodoxia köreiben, hogy meg fogják-e tartani az 5696. évben esedékes nagygyűlését a világ orthodoxiájának és ha igen, hol. Ha a jelek nem csálnak, ismét össze fog ülni rövidesen az orthodoxia parlamentje, hogy meghányja-venne ügyes-bajos dolgait. Nagyon bő programja lesz ennek a nagygyűlésnek. Erec Jiszroél ezernyi problémája vár megoldásra és nem tűr további halasztást. Az orthodoxiának gondoskodni kell arról, hogy felvértezten várja az egyre szélesedő bevándorlási mozgalom további mozzanatait és megtegyen minden olyan intézkedést, melyek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, ha azt akarja, hogy Erec Jiszroelben olyan befolyása legyen, mint amilyent jelentőségénél fogva megérdemel. Elsősorban befolyása abban az irányban, hogy az építőmunka leglazasabb tevékenységi fázisaiban se feledkezzenek meg a tömegek a vallás parancsainak a betartásáról és azok kétségtelenül sajnálatraméltóan visszás jelenségek, melyek itt-ott megmutatkoznak, megszűnjenek.

Azután itt van a galuthi zsidóság helyzete; elsősorban a német zsidóságé.

melynek helyzete parancsoló szükségé teszi a világ zsidóságának állásfoglalását. A lengyel zsidóság helyzete sem mondható a legrőzsásabbnak. De mindentől eltekintve itt van a világgazdaság általános krízise, mely elháríthatatlanul szükségessé teszi a zsidóság foglalkozási és társadalmi átrétegződését.

A Kenessio helye tekintetében még nincs döntés. Sok szó esik Palesztina mellett. Ezt az ottani hatóságok hajlandók is lennének azzal elősegíteni, hogy a delegátusok tekintetében lemondának a szokásos kaució letételéről. Viszont ellene szól a tervnek az, hogy a hely távolsága lehetetlenné tenné, hogy a világ zsidósága nagyobb számban vehessen részt a Kenession, másrészt az a körülmény, hogy a szinheji Palesztina túlságosan előtérbe helyezné a helyi — és kétségtelenül rendkívül fontos — problémákat más, általános jellegű és ugyancsak fontos kérdések hátrányára.

De az, hogy a Kenessio hol fog ülésezni, valóban mellékes fontosságú, hogy összeüljön s olyan eredményeket produkáljon, amelyek javíthatnak a világ zsidóságának jelenleg valóban súlyos helyzetén.

300 éves az amsterdami askenázi hitközség

Ugyanakkor, amikor a német zsidóság egy része kénytelen hazájából kivándorolni, az ottmaradó tömegek pedig a legszörnyűbb nélkülözések, üldözések, megaláztatások között tengeti életét, ünneplé fennállásának 330-ik évfordulóját Amsterdam askenázi hitközsége.

Amsterdam ma is egyik legrégebb tradíciójú zsidó centruma a világnak, ősrégi héber kultúrával; nem hiába adományozta számára a köztudat a „kis Jeruzsálem” nevet, melyet azért is méltán kiérdemelt, mert kapuit emberséges vendégszeretettel tárta ki a világ minden üldözött zsidója előtt. Az 1573. évi utrechti decretum megadta minden Hollandiában élő személynek a vallási szabadságot és lehetővé tette, hogy néhány maranus letelepedjék Amsterdamban. 1597-ben jelentek meg az első portugál zsidók és 1639-ben már három kis hit-

község egyesült egy nagy portugál hitközségé, megépítette zsinagógáját az akkori „Houtgracht”-on, melyet ma Place de Vatterloonak neveznek.

300 év múlt el azóta. Az amsterdami hitközség büszkén tekinthet vissza erre a 3 évszázadra. 70.000 lelket számlál ma, egyike Európa legnagyobb hitközségeinek, mely tíz zsinagógában dícséri az Urat.

A jubileumi ünnepeket nagy pompával ülte meg Amsterdam zsidósága. Jelen voltak az ünnepeken többek között Colijn, a képviselőház elnöke, Roelle, a királyi ház titkárságának vezetője, de Vlugt, Amsterdam polgármestere és igen sok zsidó papi előkelőség, többek között Julien Weill, Páris főrabbija, ki ünnepi beszédében az amsterdami hitközség 300 éves jubileumát a holland liberálisizmus és emberszeretet diadalünnepének nevezte.

ARANYSAS A VÁROS FÖLÖTT REGÉNY A ZSIDÓ-RÓMAI HÁBORUBÓL

10.

IRTA: SZEKULA JENŐ

A görög városok napsütötte agoráin, és a mészlappalok fölött utcái sátrával fészkenek a temetetlen hulák, aggók és gyermekek és nők is, födétlen testtel. A szíriaiak pedig két új nevet tanultak meg. Ekkor kapta föl a hír először Simon ben Giora és G'scalai János nevét. — Ők a vezérek a várszomszág hordáknak és a zsidó fölkelő csapatoknak, amelyek csirkék módjára öldösk a görögöket.

Ezeket a neveket, később még a görög Róma is kénytelen lesz megtanulni.

A kevert akku városokban heteken át dúl a vérszes po'gárháboru. Városgyerd városrész ellen utca, utca ellen harcol. A nappalok ádáz tusában telnek el, az éjszakák pedig szörnyű aggodalmak között. Hol a görögök kerekednek felül, hol pedig a zsidók győznek. De egyik fél sem örvendezhet a kivívott ciadának. Az ég az égő cédrustetők lángja füstök pirosa, — fehérmárvány megfeketedett a koromtól és vastagon megaldvadt vértől.

Volt olyan város is, ahol a zsidók összefogtak a görögökkel és együtt harcoltak velük, saját fajrokonai ellen. Így történt például Scythopolisban, ahol a zsidók segítségére voltak a pogány benszült népnek, hogy a várost megvédelmezzék Simon ben Giora szabad csapatainak, mindent elsőpréssal fenyegető támadásával szemben. A város megmenekült az elpusztítatástól szerencsén azonban ez a benszült zsidók számára nem hozott. A gyáva és alattomos görögök attól való félelmükben, hogy ezek végül mégis a testvérekhez pártolhatnak át, és a várost el'enséges kézre juttathatják — még a harc alatt, éjszaka és titkon, megrohanták a zsidókat abban a ligetben, ahol elszállásolták őket, és valamennyit kiirtották. A zsidók vezére, miután látta hogy az ellenállás hiába való, a karcjába dőlt, miután elátkozta önmagát, hogy a saját hittestvérei ellen fogott fegyvert.

Míg ezek a retentő dolgok történtek, egy tudós és szentéletű férfi, — rabbi Johanan ben Zakkai, számarháton elindult Jeruzsáemből, hogy Emmausban, falusi birtokán töltsön el néhány napot. Köröskörül rengett a föld és vézért a világ, de a nagy tudós, akinek nevét és esztét nagy tisztelettel emlegették mindenütt a világon, ahol a zsidók éltek. Rómában, az Agrippa fórum közelében elhúzódo vásárcsarnokuban, mint Numidiának zsüpfedeles, fél-néger városkában ő Zakkai fia ki öreg és törhetetlen testében hordozta tisztaságot és az eszmét, nem vett tudomást a borzalmas tülekedésről, amely vérszínre festette a szemhartát. Kék szemét, a kék égbolt fehér felhő-bojtjain megrégette, és nem vett tudomást a létért való küzdelem retentő jelenéséről, amely elsőpréssal fenyegette fajtáját.

Most Emmaus-ba készül, számarháton. Egyik nő tanítványa kísérete, Naftali nevű gyönyörűarcu, tizenhét esztendő s fia, Kies o'ajlitge értek, alig húsz köhajtásnyira Heléna sje'mlekétől. Délkelet felől, ahol nagy messzeségben a Holt-

tengernek sötét dincehült hullámai ki-vánkoznak az ég felé, hirtelen vihar kerekedett. Egyike a gyorsan viwonuló nyári záporoknak, amelyek lehültek Jeruzsáem környékén, a mázsányi sulyu, mozdulatlan és forró levegőt. "Nehéz" esőz, mik hulladoztak és a mester és a tanítvány a ligetbe vetették magukat, hogy az ősi fa százasod lombjai alatt keressenek menedéket.

A két szamarat kikötötték egyik tepentinfához.

Rabbi Johanan ben Zakkai merengve figyelte a megváltozó eső kábitó csobogását.

— Mester! Beszélj valamit a m'rká-báról! — kérlete a tanítvány.

— Az ég-szekér szerkezetét magyarázzam meg? — kérdezte az ősz tudós és mosolygott.

Megeredt a nyelve. És mintha ezet főny halgatóság előtt tartana előadást a Jeruzsálemi főiskola szöveggel borított emelvényén, — vak lelkesedéssel beszélt az angyalok számáról, beosztásáról, rangfokozásáról és szerepéről, a mennyország világbirodalmában.

Közben fölragyogott az ég. Rítultak felhők és az erősülő nap arany fényözön árasszott az esőben megáztatott berkek fölé. A nagy tudós befejezte előadását. Megtörölgött; verejtékező homlokát. És mintha angyalok halgatództak volna fejük fölött a fán, hirtelen madár-capat rebent föl az esőszemektől gyönyöröző lombokról, s míg szállanak az ég felé mintha azt esipognák vidám lelkesedéssel...

— Éljen a csodás merkába-tan!

Igen, ben Johanan az angyalokról értekezett, pedig már útban van Jeruzsálem felé a rómaiak örögi serege. Jön a tizenkettedik légio é'en Cestius p'okonzul hogy bosszút álljon a Jeruzsálemi római helyőrség lenézárásáért, és megtorolja a görög városokban rendezett vérfüröket is, amelyekért az érte'ni szerzőséget és a felelősséget Jeruzsálemnek kell vállalni. A büdös városnak lakó'ni kell, mert ott van a zsidó erő fészke. A görögök nem hiába menesztgették rimánkodó követéseiket Antióchiába, az öreg elnehezedett római úr megmozdult, — s otthagya, kényelmes fürdőit, háremét, kőhertét és lugasait. — ahol lakomák közben vitatkozni szokott nevezetes görög irodák és filozófusokkal, amelyeken elmét élesíti. — jön a győzhetetlen légioval a segédszapatokkal és a lovassággal, hogy a forradalom városát megfenyítse.

Nem háboru lesz. Csak büntető expedíció. Legalább így képzelte a helytartó, mikor útnak indult.

Jeruzsálem magas bástya-sétányain, az est' szellő fojtó füstfálegyeket terelgetett, — égő náctetők füstje az, mert a római lovasság végig portyázta a samáriai falvakat. Ugyanakkor pedig a XII-ik légio egyik oszlopa Gallus római lovasvezér parancsnoksága alatt, Galileában kezdte meg a rendesinálás kogyet'en munkáját. Az ijedt városok egyre-másra behódolnak, — hogy megmenekedjenek a kogyet-

lenkedéstől, közöttük a görög Sephoris is, ahol a megeccant lakosság éljenzéssel és virággáporral fogadta Galust és katonáit. Sephoris behódolt, — de nem hódolt meg a hegy. Lám az Asamon hegy magas sziklabarlangjai előtt íjesztő őrtűzek lobognak kísérteties éjszakákon. — a megmászhatatlan sziklabérceken táboroznak a galileai csapatok. A római lovasvezér hiába próbál rohamokat intézni ellenük a portyázó csatározáshoz annyira hozzászokott zsidó különítmények fölényesen visszaverték őket. G'scalai János a vezérük, — az olajkereskedő, mert eddig az volt a legfőbb üz'ete, hogy csempészutakon, megszentelt galileai olajat szállított a tirusi városokba. Ravasz, kegyetlen és rosszhiű ember, — hadserege is csempészekből, tevetolvajokból, — és karavánok fosztatóiból áll, — de féltelmes stratégia és elszánt verekedő, — s a Herodések mellett ő a koronázatlan ura Galileának, mert zászlai alá tudta toborozni a szegényeséget. Minden gonosz hire mellett is van valami, ami kienesztelő fényt árassz íjesztő alakjára: és ez, törhetetlen vallásossága. Lám most is p'entek estz, tűzek gyúlnak fel a barlang előtt, a szabadban elhelyezett oltárnál, amely nyers sziklakő, — és nem érint-hette vas, — és harcok e'oidökbem talán még a honfoglaló Józua katonái h'lyezték ide.

A galileai városok behódoltak, vagy pedig a föld színével tettettek egyen'övé, — és Galus nyugodtan jelentette főnökének a főkományzóknak, hogy a lázadás fészket megtszítottta. S akacály többé nem állván útjában Cestius nyugodtan megindulhatott Jeruzsálem ellen. Előbb Antipatris felé nyomult, azután Lydába.

Lydát majdnem üresen találták, mert sátoros ünnepe lévén, jóformán az egész lakossága, bement Jeruzsálembe. Az első ötven embert, aki a dühtől tajtékozó római elé került, — felkoncoltatta, s a várost mind a négy szegletén fölgyújtatta. Azután keresztülvonult Bet-Horon sziklahágóin, s táborn vert Gabao község közelében, — alig ötven stádium messzeségre Jeruzsálemtől.

Jeruzsálem magas tornya'ról látni lehetett a római táborn. De a város népe nem ijedt meg, inkább határtalan harag borította lángha a lelkeket. Ünnepe volt, — amely történetesen a hetedik napra, épen szombatra esett. Mégis elhatározták, hogy meg fogják támadni a rómaiokat, — hiába rimánkodtak a fegyveres tömegeknek szent edényekkel kezükben a papok, — a tömeg harci kecvét nem lehetett megfékezni.

A rómaiak a támadásra nem voltak elkészülve. Certius is nyugodtan pihent szellős sátrában a pretoriumban, olvasván Julius Caesar emlékiratait, miközben elszendvedett.

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS